

ЗАСНАВАНІ ЮБІЛЕЙНІЯ МЕДАЛЬ «20 ГАДОЎ ВЫВАДУ САВЕЦКІХ ВОЙСКАЎ З АФГАНІСТАНА»

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка 8 студзеня падпісаў указ аб устанавленні юбілейнага медала «20 гадоў вываду савецкіх войскаў з Афганістана».

Ім будучы ўзнагароджвацца грамадзяне Рэспублікі Беларусь (у тым ліку пасмротна), якія выконвалі вайсковыя і службовыя абавязкі ў Афганістане ў перыяд ад снежня 1979 года па ліпені 1989 года. Юбілейны медаль будзе таксама ўручацца ваеннаслужачым Узброеных Сілаў Рэспублікі Беларусь, іншым войскаў і вайсковых фарміраванняў, работнікам вайсковых органаў і іншым асобам, якія ўнеслі значны ўклад у героіка-патрыятычнае выхаванне беларускіх грамадзян, увекавечанне памяці загінулых, развіццё ветэранскага руху, арганізацыю работ па сацыяльнай, медыцынскай і рэабілітацыйнай вайну-інтэрнацыяналістаў, інвалідаў і членаў сям'яў загінулых.

АЛЯКСАНДР ЛУКАШЭНКА ВЫКАЗАЎ СПАЧУВАННІ ПРЭЗІДЭНТУ ІНДАНЕЗІ

У сувязі з катастрафай парома калі берагоў вострава Сулавесі, якая прыняла да шматлікіх чалавечых ахвяраў, кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка ад імя беларускага народа і сябе асабіста выказаў спачуванні Прэзідэнту Інданезіі Сусіла Бамбангу Юдхарна, родным і бліжэй загінулым. У адкрытым моры калі ўзбярэжжа вострава Сулавесі параніў паром, які перавозіў 250 пасажыраў і 17 членаў экіпажа. Мяркуючы, што колькасць пасажыраў на судне магла быць большай, таму што звычайна паромы ў Інданезіі перапоўнены. Рыбалавецкі катар знаходзіў 18 выжывшых, уключаючы капітана парома, якія некалькі гадзін дрейфавалі ў бушуючым моры на выратавальных плытках.

ФУНКЦЫІ НАЦЫЯНАЛЬНАГА ЦЭНТРА ПРАВОВОЙ ІНФАРМАЦЫІ ПАШЫРАНЫ

Гэта прадугледжана ўказам № 11, якім унесены змяненні і дапаўненні ў некаторыя ўказы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Документ падпісаны кіраўніком дзяржавы 8 студзеня.

Указ накіраваны на далейшае развіццё дзяржаўнай сістэмы прававой інфармацыі з улікам узростаў ролі сучасных інфармацыйных тэхналогій у галіне права. У сувязі з гэтым ён прадугледжвае пашырэнне задач і функцый Нацыянальнага цэнтру прававой інфармацыі (НЦПІ), а таксама ўдасканаленне арганізацыі яго дзейнасці, — растлумачылі ў прэс-службе Прэзідэнта.

Так, да асноўных задач НЦПІ ўказам аднесены ўдзел у развіцці і ўдасканаленні юрыдычнай тэрміналогіі па рускай і беларускай мовах, яе перакладзе на замежныя мовы і выкананне работ па вядзенні і суправаджэнні шматмоўнага слоўніка юрыдычных тэрмінаў.

З 23 жніўня 2008 года ў сетцы інтэрнэт функцыянуе распрацаваны на ініцыятыўе Адміністрацыі Прэзідэнта Беларусі інтэрнэт-рэсурс для дзяцей і падлеткаў па прававой тэматыцы. — Дзяціныя прававы сайт. Галоўная яго мэта — прадастаўленне дзецям і падлеткам неабходных ведаў аб правамерных паводзінах з дыялагічна-інтэрактыўнымі сродак. З улікам гэтага да функцый НЦПІ аднесена выкананне работ па фарміраванні, вядзенні і забеспячэнні функцыянавання інфармацыйна-прававых рэсурсаў сеткі інтэрнэт, якія ствараюць НЦПІ.

З мэтай вызначэння прававога статусу шматмоўнага слоўніка юрыдычных тэрмінаў, а таксама каардынацыі дзейнасці па вядзенні Нацыянальнага прававога інтэрнэт-партала, Дзяцінага прававога сайта і іншых інфармацыйна-прававых рэсурсаў сеткі інтэрнэт Прававы кансультацыйны савет пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь надзяляецца новымі функцыямі па выпрацоўцы адпаведных рэкамендацый па пытаннях прымянення юрыдычных тэрмінаў па рускай і беларускай мовах і іх перакладу на замежныя мовы, а таксама па ўдасканаленні і інфармацыйным напуненні вышэйназваных партала і сайта.

НЦПІ створаны 1 кастрычніка 1997 года ў адпаведнасці з указам Прэзідэнта ад 30 чэрвеня 1997 года № 338 «Аб стварэнні Нацыянальнага цэнтру прававой інфармацыі Рэспублікі Беларусь» шляхам выдзялення з сістэмы Міністэрства юстыцыі Беларусі і рэарганізацыі Рэспубліканскага цэнтру прававой інфармацыі.

У ліку асноўных задач НЦПІ — фарміраванне і вядзенне адзінага эталоннага банка даных прававой інфармацыі, стварэнне і развіццё дзяржаўнай сістэмы прававой інфармацыі, каардынацыя дзейнасці ў галіне ўкаранення камп'ютарных сістэм і банкаў даных прававой інфармацыі, а таксама распаўсюджванне прававой інфармацыі, ўдзел у падрыхтоўцы праектаў законаў і іншых прававых актаў, правядзенне навуковых даследаванняў у галіне прававой інфармацыі, забеспячэнне міждзяржаўнага абмену прававой інфармацыі.

Сярод функцый НЦПІ — забеспячэнне вядзення Нацыянальнага рэестра прававых актаў Рэспублікі Беларусь і ажыццяўленне яго афіцыйнага выдання, фарміраванне адзінага эталоннага банка даных прававой інфармацыі па заканадаўстве Беларусі на пачатковым і з'яўляючыхся (магчымых) носіцях, фарміраванне і вядзенне камп'ютарнага банка даных праектаў законаў, стварэнне рэгіянальных цэнтраў прававой інфармацыі, ажыццяўленне фарміравання і вядзення базы даных міжнародных дагавораў Рэспублікі Беларусь і інш.

Прэс-служба Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

Інфарм-укол

Дробныя падказкі

□ Пачынаецца насмарк і пярышчы ў горле? Не спяйшыцеся глытаць таблеткі. Змяшчайце ў шклянцы цёплай гатаванай вады па чайнай лыжцы здарэнінэга часноку, хрэну і меду. Паўгадзіна выпіце.

□ Піль прадстаўляе ад астагма-роду; сардэчны злёгчы лісцевая гародніна, малочныя прадукты, аржы, фасоль.

□ Прыступ мігранта могуць справаваць мясная вядліна і ветчына, дакладней, нітрыты, якія ў іх утрымліваюцца.

□ Высыпайцеся! Тыя, хто спіць менш за 6 гадзін, на 23 працэнты больш рызкуюць набраць лішняю вагу.

□ Пасля 40 гадоў штогод вымяраеце ўнутрыбочны ціск: гэта павялічыць шанцы пазбегнуць сур'ёзных праблемаў са зрокам.

□ Колькі прысяданняў вы можаце зрабіць за хвіліну? 20-25 — гэта нармальна. Менш? Варта ўважваць мышцы прэса і сцягнаў.

□ Мандарыны дапамагаюць абараніць сэрца і сасуды ад атак склерозу, а таксама зніжаюць рызыку цукровага дыябету.

Суперкарсыяна чацвёрка

Біяфлаваноіды — гэтыя прыродныя хімічныя злучэнні з'яўляюцца гарантам працяглага і здаровага жыцця кле-так. Ужывайце штодня хоць бы 4 прадукты, багатыя на біяфлаваноіды: чарніцы, цыбулю, часнок і зялёны чай.

Чарніцы ўтрымліваюць антацыяны — вельмі магутныя антыаксіданты, прыкладна ў 50 разоў мацнейшыя за вітамін С. На антацыяны багатыя маліна, суніцы, вішня, слива, чырвоная капуста, сіні вінаград, буракі, баклажаны. Такія ежа дапамагае ўмацаваць капіляры, спрыяе добраму зроку, зніжае цукор крыві.

Біяфлаваноіды, выяўленыя ў зялёным чаі, па антыаксідантнай актыўнасці ў 25 разоў больш магутныя за вітамін Е і ў 100 разоў — за вітамін С. Выкажце хоць бы 2-4 кубкі чаю на дзень. Кудзак чаю незвычайна для прафілактыкі карысць і захараванню дзяснаў. Ён таксама змяняе згусласнасць крыві і дапамагае сэрцу.

Яшчэ адзін магутны антыаксідант сярод біяфлаваноідаў — кверцэтын. Ён валодае не толькі супрацьракавым дзеяннем, але і здымае запаленні, абараняе арганізм ад акіслення, папярэджвае ўтварэнне атэрскаслератычных бляшак. Лепшы пастаўшчык кверцэтыну — цыбуля, а таксама яблыкі, памідоры і капуста брокялі.

Часнок, які ўтрымлівае вялікую колькасць біяфлаваноідаў, а таксама такія мінералы, як селен і цынк, дапамагае супрацьстаяць сардэчна-сасудзістым і анкалагічным захворванням.

Святлана БАРЫСЕНКА.

ТАРЫФ НА ПЕНСІЙНІЯ «ЛЬГОТЫ» У КОЖНАГА СВОЙ

Указам кіраўнік дзяржавы № 23 ад 10 студзеня зацвердзіў тарыфы дадатковых матэвых ўнескаў на прафесійнае пенсійнае страхаванне. Як паведамляе карэспандэнт «Звязды» начальнік аддзела развіцця пенсійнай сістэмы Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Таццяна Пагоньшва, гэтыя тарыфы будуць адрознівацца для асобных катэгорый работнікаў, якія занятыя ў шкодных ці асабліва шкодных умовах працоўных больш за 600 тысяч чалавек.

Варта нагадаць, што з 1 студзеня фінансаванне датармінованых пенсій пераводзіцца з агульнай пенсійнай сістэмы ў сістэму прафесійнага страхавання. Пры гэтым тарыфы на прафесійнае пенсійнае страхаванне вагаюцца ад 1,5 да 4,8 працэнта ад зарплаты работнікаў, якія занятыя ў шкодных ці асабліва шкодных умовах.

У прыватнасці, тарыф 4,8 працэнта вызначаны для асобнай, занятых поўны дзень на падземных работах; супрацоўнікаў лётнага і лётна-выпрабавальнага складу грамадзянскай авіяцыі; работнікаў, якія займаюцца непасрэдным кіраваннем палётамі паветраных суднаў грамадзянскай авіяцыі; бортператараў і бортправаднікоў; артыстаў тэатраў і іншых тэатральна-выдзімачных арганізацый, калектываў мастацкай творчасці, якія працуюць на станках і машынах; жанчын, якія працуюць трактарыстамі ці сельгасвытворцамі, машыністамі будаўнічых, дарожных і пагрузачна-разгрузачных машын; мужчын, якія працуюць трактарыстамі-машыністамі ў АПК і непасрэдна заняты ў вытворчасці сельгаспрадукцыі; жанчын-жывёлаводаў і свайноводаў, якія выконваюць асобныя віды работ; жанчын-даірачкі ці аператараў машынага даення; вадзіцеляў пасажырскіх аўтобусаў, тралейбусаў і трамваяў гарадскіх і асобных прыгарадных маршрутаў, якія прыроўненыя па умовах працы да гарадскіх; работнікаў экспедыцый, партый, атрадаў, участкаў і бригад — пры ўмовах, што гэтыя асобы заняты непасрэдна на палівах геалагаразведных, гід-

ралагічных, лесаўпарадкавальных і вышукальных работах. Нарэшце, тарыф у 1,5 працэнта стане дзейным у дачыненні да артыстаў тэатраў і іншых тэатральна-выдзімачных арганізацый, калектываў мастацкай творчасці, якія зараз маюць права на зніжэнне пенсійнага ўзросту на 5 гадоў, а таксама ў дачыненні да асобных катэгорый медыцынскіх і педагагічных работнікаў.

Дарчы, матэвая ўзносны на прафесійнае пенсійнае страхаванне будучы захоўваюцца ў банках, уаўнаважаны на фінансаванне дзяржаўных праграм — прынамсі, на першым этапе гэта будзе ААБ «Беларусбанк». Прычым увадзены матэвых узноснаў на прафесійнае пенсійнае страхаванне не прывядзе да зніжэння ўзросту заробкаў. «Гэтыя ўзносы стануць плацці не работнікі, а прадаўцы» — падкрэсліла Таццяна Пагоньшва.

Сяргей ГРЫБ.

У БЕЛАРУСІ ЗАЦВЕРДЖАНЫ КОМПЛЕКС МЕРАЎ ПА ЗАМАЦАВАННІ КВАЛІФІКАВАННЫХ КАДРАЎ У ВЁСЦЫ

Як паведаміў карэспандэнту БЕЛТА ў Апарце Саўміна.

Пастаноў Саўміна № 8 ад 8 студзеня 2009 года прадугледжана рэалізацыя шэрагу мераў прэстэмаў для прыцягнення спецыялістаў у сельгаспадарчыя арганізацыі рэспублікі. Так, плануецца павялічыць заробную плату працаўнікам вёскі, стварыць механізм іх рэальнай зацэлянасці ў эканамічных выніках дзейнасці прадпрыемства, палепшыць забеспячэнне жыллем, распрацаваць галоўныя навукова абгрунтаваныя нормы колькасці розных катэгорый работнікаў сельгаспадарчай галіны ў адпаведнасці з узроўнем тэхнарацыянавання, навуковай арганізацыі вытворчасці і працы.

У дакуменце асабліва ўвага ўдзелена ўдас-

каналенню прававога рэгулявання падрыхтоўкі спецыялістаў. Прадугледжваецца разгледзець пытанне аб прыёме выпускнікоў прафтэхучылішчаў у ВНУ на скарачаны тэрмін навучання, прымаць у вышэйшыя навуковыя ўстановы на спецыяльнасці сельгаспадарчага профілю да 20 працэнтаў абітурыентаў з сельскай мисіовасці і залічыць іх па асобным конкурсе.

Таксама будучы павялічаны аб'ёмы матэвай падрыхтоўкі спецыялістаў (да 30 працэнтаў ад кантральных лімбаў прыёму ва ўстановы адукацыі), тэрмін адпрацоўкі па матэвай кантракце (да 5 гадоў — для спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй, да 3 гадоў — для спецыялістаў з сярэдняй спецыяльнай адукацыяй, да 2 гадоў — для рабочых (служачых). Пры гэтым прадугледжваецца скарачэнне падасту для выдачы даведкі аб самастойным працаўладкаванні і вызваленні ад кампенсаций бюджэтных сродкаў за навучанне ў ВНУ і ССНУ, умяшчэнне адказнасці за скасаванне дагавора аб матэвай падрыхтоўцы, узгадненне ўстановамі адукацыі пераарамарвання маладых спецыялістаў са старшынмі райвыканкомаў.

Асобныя меры дачынацца павышэння якасці падрыхтоўкі кадраў. Так, пры сельгаспадарчых ВНУ будучы стварацца вучэбна-навукова-вытворчыя рэгіянальныя цэнтры практычнага навучання, якія забеспячаюць адукацыйны працэс і праходжанне практык студэнтамі ў рэальным сектары эканомікі.

АХ, АПАЛОН...

На фасадзе будынка тэатра оперы і балета ў суботу ўсталювалі брызтвую 8-тонную скульптуру грэчаскага бога Апалона — заступніка мастацтва і асветы. Аўтары — скульптары Генадзь Бураўлік, Міхал Шкробат і Аляксандр Фінскі — адлілі бронзавага гіганта амаль за 1 месяц. Але ж працаваць ім давалося ў вельмі напружаным рэжыме.

Фота Мары Жылінскай.

ПЕНСІЙНЫЎ УЗРОСТ... З ПРАВАМ НА ВЫБАР?

сам памер пенсіі будзе большым. Па сутнасці, такім чынам мяркуюць стымуляваць больш позні выхад на пенсію — менавіта тым падыходы выкарыстоўваюць многія краіны свету. «Сёння дзяржава не можа сабе дазволіць выплачваць вялікія пенсіі тым, хто сёння мае здароўе і магчымасці працаваць», — заяваўшы ў гэтай нагодзе міністр.

Не сакрэт, што цяперашнія памеры пенсій і сацыяльных дапамог залежаць ад стану эканомікі. Варта нагадаць: планавалася, што з 1 студзеня памер дапамог да дзяцей ва ўзросце да 3 гадоў павялічыцца з 80 да 100 працэнтаў бюджэту працягнутага мінімуму. Пакуль гэтага не адбылося. Разам з тым Уладзімір Патучык заяваў: паводле Генеральнага пагад-

нення паміж урадам, прафсаюзамі і аб'яднанымі наймальнікаў, да гэтага пытання неабходна вярнуцца сёння і прыняць канчатковае рашэнне з улікам рэальнай сітуацыі.

Асобная тэма — заробкі. «Беларуская эканоміка адкрытая, больш чым 70 працэнтаў айчыннага ВУП ідзе на знешні рынак, і многае будзе залежаць ад таго, як будзе развівацца сусветны фінансавы крызіс», — заяваўшы Уладзімір Патучык. — Таму сёння галоўнае для нас — не зярпацца на курсы валюты, а забяспечыць рост рэальнай, з улікам змянення цэнаў на тавары і паслугі, зарплаты. Да слова, паведаміў міністр, сёлетняга года павелічэння «бюджэтнай» тарыфнай стаўкі І разраду плануецца вызначыць да канца студзеня.

Сяргей ГРЫБ.

МІТЫНГІ ЗА І СУПРАЦЬ

У Еўропе ў мінулыя выхадныя адбыліся мітынгі пратэсту і асуджэння ізраільскай аперацыі «Літы сёінец» ў Сектары Газа, якія насілі часам мірны, часам адкрыта правакацыйны характар і ў шэрагу выпадкаў нават прывялі да сутыкненняў з паліцыяй і беспарадкамі.

Дэманстранты прайшлі ў многіх еўрапейскіх сталіцах і гарадах: Парыжы, Осла, Берліне, Капенгагене, Лондане, Барселоне і іншых. Большасць дэманстрацый насілі ярка выражанае антыізраільскае кіраванне. У Парыжы ў дэманстрацыі ў падтрымку палесцінцаў узялі ўдзел да 100 тысяч чалавек. Ці ледзь не адзіным выключэннем стала дэманстрацыя ў Берне, дзе маніфестанты не толькі выступалі за прыпыненне ваеннай аперацыі «Літы сёінец», але таксама патрабавалі ад ХАМАСа спыніць абстраляваць ізраільскую тэрыторыю. У шэрагу еўрапейскіх гарадоў таксама прайшлі маніфестацыі салідарнасці з Ізраілем.

НЕ ПАДЗЯЛІЛІ ВЫКУП

На Узбярэжжы Самалі знойдзена цэла другая з пяці піратаў, якія патанулі пасля атрымання выкупу за саудаўскае судна «Сірыус Стар». Пры набыжжы знойдзены 153 тысячы долараў навушнікі.

Сума выкупу, які быў 9 студзеня скінуты на палубу «Сірыус Стар» з самалета, складала тры мільёны долараў. Пасля гэтага, які сьвярджаюць амерыканскай ваеннай маракі, якія назіралі за перадачай грошай, паміж піратамі пачалася бойка. У выніку пяцёра злучэнцаў патанулі разам з часткай грошай. Сваёй загінуўшы кажучы, што лодка, на якой піраты пахадзілі заклочылі судна, перавярнулася з-за празмернай шпелі пры ўіўках. Заключены ўвоўне танкер «Сірыус Стар» быў самай буйной здабычай, якая калі-небудзь трапіла ў рукі самалійскіх піратаў. Ніхто з членаў экіпажу судна не пацярпеў.

ГАРЭЛКА І КУХОННЫ НОЖ

Жыхарку ў. Пелішка Камянецкага раёна, якую нажом у жытло уда-рыў суседзь перадаць п'янік, напад-куцкім стэна а ў в. Лельскі Коб-наўскага раёна, якая трымае ў сваёй жонцы, якая трымае ў кухонным нажом пасля выкупу.

Сяргей РОСАЛЬСКА.

ГАРЭЛКА І КУХОННЫ НОЖ

Жыхарку ў. Пелішка Камянецкага раёна, якую нажом у жытло уда-рыў суседзь перадаць п'янік, напад-куцкім стэна а ў в. Лельскі Коб-наўскага раёна, якая трымае ў сваёй жонцы, якая трымае ў кухонным нажом пасля выкупу.

Сяргей РОСАЛЬСКА.

ГАРЭЛКА І КУХОННЫ НОЖ

Жыхарку ў. Пелішка Камянецкага раёна, якую нажом у жытло уда-рыў суседзь перадаць п'янік, напад-куцкім стэна а ў в. Лельскі Коб-наўскага раёна, якая трымае ў сваёй жонцы, якая трымае ў кухонным нажом пасля выкупу.

Сяргей РОСАЛЬСКА.

ГАРЭЛКА І КУХОННЫ НОЖ

Жыхарку ў. Пелішка Камянецкага раёна, якую нажом у жытло уда-рыў суседзь перадаць п'янік, напад-куцкім стэна а ў в. Лельскі Коб-наўскага раёна, якая трымае ў сваёй жонцы, якая трымае ў кухонным нажом пасля выкупу.

Сяргей РОСАЛЬСКА.

Абзац

■ У Беларусі летася ўсыноўленыя 537 дзяцей-сірот. Гэта адпавядае сітуацыі з усьняўленнем і ў паліграфічным годзе, калі на-заўсёды рассталіся са сваім сіроцінскім статусам 539 хлопчыкаў і дзяўчыцак.

■ У вёсцы Вішчын Рагачоўскага раёна згарэў драўляны дом, у якім пражывала сям'я з трох чалавек. На месцы па-жару выратавальнікі выявілі цэлы пенсіянераў 1946 і 1947 гадоў нараджэння, а таксама іх 35-гадовага сына — інваліда першай групы. Прычыны пажару высвятляюцца.

■ На праспекце газеты «Правда» ў Мінску ўвечары 10 студзеня мужчына адкрыта ўкраў бутэльку гарэлкі ў прахожага. Узбуджана крымінальная справа па артыкуле аб рабаванні, адказнасць на якім можа дасягаць 6 гадоў пазбавлення волі.

■ Пазежка ў нецвярозым стане абшлася віцэчбініну ў Br17,5 млн. 23-гадовы п'яны хлопец вырашыў пакатацца на аўтамабілі свайго сябра, але гэта не засталося без увагі супрацоўнікаў ДАІ. Яго паказала экспертыза, узровень утрыман-ня алкаголю ў яго крыві склаў 2,95 праміле. На працягу года яго затрымаць у стане ап'янення другі раз.

■ Міністэрства працы і сацыяльнай палітыкі Украіны ўнесла пра-фесійны варажбіткі, астралага, хіраманта ў Дзяржаўны нацыянальны класіфікатар прафесій. Цяпер усё гэтыя «шчэцялысці» могуць пра-цаваць легальна. Калі прадставіць арыгінальны прафесійны ў закл-пенні ад такага рашэння, то Міндукацыя і навука — у шоку, бо яго не ведае, дзе рытываць акултычных прафесіяналаў.

■ У галандскім горадзе Ротэрдам плануецца пабудавань хмарачос вышынёй 450 м. Гэта будзе самы высокі будынак у краіне і чацвёрты па вышыні ў свеце.

■ У Перу ў аўтакатастрофе загінулі па меншай меры 33 чалавекі і больш за 20 былі параненыя. Гэта адбылося ў выніку таго, што аўтобус перавярнуўся на слязкіх гарнай дарозе.

■ Жыхарка амерыканскага штата Мінесота выжыла пасля замярзання ў снезе і спынення сэрца. Напярэднядні Новага года яна ўпаўла ў гурбу снегу і не змогла падняцца, бо ў яе былі хворыя ногі. Жанчына спрабавала дапаўзіці да машыны, але не змогла. Яна абкруціла ногі шалікам і так сядзе-ла да вечара. Калі яе знайшлі, жанчына была без прытом-насці, сэрца не спынілася, а тэмпература цела апусцілася да 15 градусаў па Цэльсію. Да вялікага здзіўлення меды-каў, праз некалькі дзён інтэнсіўнай тэрапіі, у тым ліку электрашоку, пацярпелая апытоўмела. Паводле яе сло-ваў, яна адчувае сябе нармальна, але страціла магчымасць крычаць.

■ Улады Ташкента пад пагрозай высялення забаранілі жыхарам узбекскай сталіцы развешваць на балконах памятную біялізну. Ім таксама забаронена захоўваць рэчы на бачных частках балкона. Улады аб'явілі, што ў асобных выпадках псеўда знешні выгляд да-моў. Падкрэсліваюцца, што да парушальнікаў будучы прымяняцца жорсткія меры, аж да высялення з кватэры.

Поўны абзац

■ У Брытаніі пенсіянерку — аматарку шопінгу — заваліла насмерць пераспакаванымі таварамі прама ў яе кватэры. Цэла зажива пахаваная 77-гадовай жанчыны паліцыя выя-віла пад абвалам пераспакаваных за апеніем 16 гадоў электравадару, а таксама камаданая з адзеннем і разна-штатным упрыжжэннем. У залежах адных шалікаў было 300 штук. Там жа знойдзены шматлікія парасоны і відазасекі. Жанчына накіпала так шмат тавараў, што для прасоўвання па доме ў яе былі толькі вузкія праходы шырынёй каля 60 см. Таварамі былі заваленыя таксама яе гараж і аўтамабіль. Цэла пенсіянеркі знайшлі толькі пасля таго, як яна не з'явіла-ся на прыём да ўрача. Праз два дні разбору завалаў удало-ся адкапаць цэла без дышанья.

■ З 1 лютнага па прэс-канферэнцыя, што праходзіць у парла-менце Эстоніі, усім журналістам будзе забаронена насіць абутак. Эксперт урада па пытаннях СМІ Сіям-Олаў Нездус паведаміў, што гэтак рашэнне звязана з нядулімі індэндытам у Багдадзе, калі журналіст кінуў чаравы ў прэзідэнта ЗША. Па словах эксперта, пры ўваходзе ў залу, дзе праходзіць прэс-канферэнцыя, журна-лісты павінны будучы зняць абутак, а ў выпадку холаду апрагнуць цёплыя шкарпэткі. Ці будзе забеспячэнне апошнім, пакуль не ўдакладняецца.

■ Клеркі трох міністэрстваў Літвы адукацыі і навукі, юстыцыі і зносінаў, якія кіруюць прадставіцні Сяюза лі-бералаў, апошні працоўны дзень тыдня змогуць знахо-дзіцца на службе ў адзенні волнага стылю. У гэтых ве-дамствах уведзена «джынсавая пятніца». Такое адзненне дазволена насіць служачым, якія ў гэты дзень не ўдзель-нічаюць у афіцыйных сустрэчах аб іншых прадставі-чых мерапрыемствах. Такія правілы ўведзены ў міні-стэрствах.

Паводле паведамленняў карэспандэнцтваў «Звязды» і інфармагенцтваў.

МАРФІН 3-ПАД КРЫСА

На Гомельшчыне падвезены вынікі аперацыйна-службовай дзейнасці пад

ДАЛОЎ КАМЯНІ... І ЦЫСТЫТ, І ПРАСТАТЫТ

Калі трэба звартацца да ўролага — расказвае ўсім, хто дазваляе на нашу медыцынскую «прамую лінію», кіраўнік цэнтру ўролагіі Г. Мішка, загадчык кафедры ўролагіі Беларускага дзяржаўнага медыцынскага ўніверсітэта, доктар медыцынскіх навук, прафесар Аляксандр СТРОЦКІ.

Працяг. Пачатак у нумары за 24 снежня, 9 і 10 студзеня.
— **Стубцы, Зінаіда Васільевна. У мяне зараз на ныркі кіста, якая пастаянна падрастае — 3 см. Другая праблема — нетрыманне мачы.**

— Кіста ў памеры 3 см падлягае дынамічнаму назіранню. Праз год неабходна паўтарыць ультрагукавое даследаванне. Калі кіста і далей будзе расці, пераходжае функцыі ныркі, даваць на асуды, то трэба будзе яе аперываваць. Калі ж гэтага не будзе, то жыццё з ёю спакойна і не уяўляецца. Што да тэрміна нетрымання мачы, то трэба ўзяць накірунак і пад'ехаць на кансультацыю ў Мінскую абласную бальніцу, дзе вас праексультуюць і, калі трэба, прааперываюць.

— **У раёне ныркі я адчуваю часам невызначальную боль. Гэта не звязана з кістай?**

— Вы пра ўсё гэта расказваеце ў абласной клініцы. Тады вам зробіць спецыяльнае даследаванне — радыяцыйную рэнгерафію, і калі высветліцца, што кіста пераходжае функцыі ныркі, то прапануюць аднавіць яе функцыю. Калі ж ніякіх пераходаў няма, то і не думайце пра гэту кісту.

— **Шклоўскі раён, Леанід Патрыіч. 60 гадоў. Азінома прастаты. Скажыце, якія сучасныя метады лячэння гэтага захворвання існуюць? Ці можна стаць бацькам пасля аперацыі па прычыне выдалення азіномы?**

— Пасля аперацыі па прычыне азіномы можна і не стаць бацькам. З верагоднасцю 75 працэнтаў. 3-за развіцця рэтэраграднай эякуляцыі. Таму калі пацыент з азіномай хоча стаць бацькам, можна парэкамендаваць зрабіць гэта да аперацыі... Азінома можа лячыцца не толькі аперацыйна, але і кансерватыўным метадам — медыкаментозна, з выкарыстаннем фітапрапаратаў і шэрагу іншых. Гэта залежыць ад канкрэтнай сітуацыі, паказанняў да прымянення той ці іншай тактыкі лячэння. Наогул 75 працэнтаў хворых з азіномай не падвяргаюцца лячэнню ў прынцыпе, бо не маюць у гэтым патрэбы, 25 працэнтаў прад'яўляюць скаргі, і іх даводзіцца лячыць. Пачынаюць звычайна з кансерватыўных мераў. Прыкладна кожны трэці з 25 працэнтаў падвяргаецца хірургічнаму лячэнню.

— **Касцюковічы, Ягор Лаўрынавіч. 78 гадоў. Вось ужо гадоў дваццаць — хранічны прастатыт. Некалі добра палаячы, чым іх лячыць?**

— Я хацеў бы ад вас пачуць, на што менавіта вы скардзіцеся. Выстаўляць жа сабе самому дыягназ паводле маіх апісанняў таго ці іншага захворвання, мякка кажучы, няправільна. Падвыдзіце да ўролага, раскажыце, што менавіта вас турбуе. Гэта ў дадзеным выпадку будзе сапраўды карысна для вас і вашага ўролага.

— **Ганна, Насвіжскі раён. 62 гады. Два гады — мочакаменная хвороба. У чацвярчы левай ныркі — камень 10 мм. Аксалатын. Год піла бленарэн, цыстон і мачагонныя травы. Зрабілі ультрагуку — змянілі яны. Накіравалі на драбнінне ў абласную бальніцу. Там казалі, што трэба яшчэ год папіць. Піла, а змянілі зноў няма. Як быць? І як прымаць цыстон — да ці пасля ежы?**

— Цыстон можаце прымаць праз гадзіну пасля ежы... Вы назіраецеся ў адной з вядучых устаноў краіны. І я параіў бы вам яшчэ раз пад'ехаць туды на кансультацыю. На жаль, пацыенты сабе схільныя самі выстаўляць сабе дыягназы і даваць заключэнні адносна эфектыўнасці лячэння. На самай справе ў вас ёсць эфект, — камень не расце, не пераходжае функцыі ныркі, стан стабільны.

— **Чарыкаў, Аляксандр Аляксандравіч. 50 гадоў. Восем гадоў прастатыт. Не дапамагло. Лячыўся і ў Чарыкаў, і ў Магілёў. Зараз, зноў — абвастрэнне. Што рабіць?**

— Часам прызначаюцца і такі прэпарат як прастамол-уна. Аднак таблеткі, якую б проста выпіў, і прастатыт прапаў, не існуе. Гэта захворванне лямбда-клеткі, курсамі. Эфект залежыць ад таго, наколькі старанні будзе ў лекаў і пацыента і доктара. Каб пазбегнуць прастатыту, неабходна забягаць пра здароўе, застою крыві ў малым тазе — дастаткова рухацца, займацца гімнастыкай для палепшэння адтоку крыві з ніжніх канечнасцяў, доту чаго выконваць практыкаванні з

— **Гэта імператыўны пазыв да мочаспускання. Сапраўды, вам неабходна зварнуцца да ўролага па месцы жыхарства, зрабіць ультрагукавое абследаванне і здаць аналізы мачы. На самай справе ў вас няма каменя ў мачавым пузыры і запаленчага працэсу або дэбаржаканнага гіперплазі прастаты.**

— **Міхаілавіч, Луінецкі раён. Тамара Мікалаевна. 57 гадоў. Шмат гадоў камень у левай нырцы — 4 мм і пясок у правай. У жоўцеўныя пузыры — пясок. Аксалатын солі. Піла полпала, цыстон, але толькі зубы страціла... Як можна пазбавіцца камяню без аперацыі? Уролага ў нас няма...**

— Аперываваць і драбніць такія камяні не трэба. Вам трэба падтрымліваць дыурэз — 1,5-2 літры мачы ў суткі. Можна прымаць мачагонныя прэпараты расліннага паходжання — той жа канефрон... Зварніцеся са сваім пытаннем да тэрапеўта.

— **Карэліцкі раён, Іван Іванавіч. 58 гадоў. Азінома прастаты і прастатыт — якія прыкметы ў гэтых захворваннях? Чым іх лячыць?**

— **Касцюковічы, Ягор Лаўрынавіч. 78 гадоў. Вось ужо гадоў дваццаць — хранічны прастатыт. Некалі добра палаячы, чым іх лячыць?**

Прамая лінія

прыпадным тазам... Патрэбна і рэгулярнае паловае жыццё, адсутнасць прастудных, нельга злоўжываць алкаголем, дапускаць запоры, падчас якіх затрымліваецца кроў, развіваецца аціднасць і адчыняюцца вароты для інфекцыі. Нельга і ператрымліваць мачу...

— **Рачыца, Леанід Іванавіч. 51 год. Хранічы прастатыт. Год таму ў Гомелі вынайшлі пухлінку — 32 мм. Ці трэба яе выдаліць? Ці можна трапіць да вас на прыём?**

— Зварніцеся, калі ласка, спачатку да анкалага па месцы жыхарства. Дыягназ у любым выпадку спачатку трэба ўдакладніць. Потым можаце папрасіць накірунак у абласную бальніцу. Не зразумела, пра якую пухлінку ідзе размова.

— **Георгій Іванавіч, Мастоўскі раён. 59 гадоў. Болю баліла прастата. Двойчы ляжыў у бальніцы. П'ю прастамол, нітраксалін. Астаткова мача — 80 мл. Ноччу ўстаю па 6-7 разоў. Есць і камні ў нырках — 4-5 мм...**

— Вам трэба падысць да ўролага. Спачатку, думаю, вам прызначаць кансерватыўнае лячэнне. Тыя ж альфа-дрэнаблятары і шэраг іншых. Вам наогул патрэбна дынамічнае, рэгулярнае назіранне і абследаванне. Калі будзе павялічана колькасць астаткавай мачы, магчыма спатрэбіцца хірургічнае лячэнне. Прастамол можна пакуль прымаваць піць. З камнямі можна нічога не рабіць.

— **Мядзельскі раён, Ірына. 31 год. З моманту цяжарнасці — нетрыманне мачы. Пасля родаў стала горш. Некалі месяц назад у Баранавічах зрабілі аперацыю, але стала горш. Хутка выхадзіць на работу, але як, калі мяча не трываеца нават падчас кады?**

— Неабходна яшчэ раз абследаваць. Пад'ядзьце зноў у Мінскую абласную клінічную бальніцу і скажыце, што эфекту няма. Думаю, вам можна дапамагчы.

Святлана БАРЫСЕНКА і Вольга ШАНУКА (Працяг будзе.)

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.

НА ХУТАРЫ РАСТУЦЬ ПАТРЫЁТЫ

Працяг размовы

Публікацыя «Звязды» «На хутары?» і зацікавіла, і ўсхвалявала. Ускалыхнула ўспаміны. Я ў дзяцінстве і юнацтве сам жыў на хутары. Гэта былі ваенныя, пасляваенныя гады: небяспечныя, бедныя і цяжкія. Усё добра памятаю і маю што сказаць. Яшчэ і цяпер адчуваю з намірамі і сваякімі месца, дзе быў хутар. Ад яго засталася толькі тэрыторыя зараснік са адзінаццаці яблынь, сціў, бэзу ды іншых раслін.

Наш хутар, можна сказаць, быў калектыўным. Там вакол агульня-га дзяцінства стаялі тры дамы, у якіх жылі пяць сем'яў. Дзяцінец быў абгароджаны частаколам, туды паставілі гэты, куры, больш буйная жылва да гульні дзеці. На адлегласці 300 — 1000 м было яшчэ некалькі хутароў. У плоце ў напрамку бліжэйшых вёсак, хутароў і палёў-люсоў было пяць брамаў, ад якіх адходзілі пясчаныя дарогі. Да вёскі — каля кіламетра.

Насельнікі хутароў былі працавітымі, кемлівымі і культурнымі людзьмі. Усё для жыцця і гаспадаркі ўмелі і выраблялі самі. Мужчыны з паваявай стаялі да жанчын. Не курылі, не мажухаліся. На вялікіх свята наведвалі храмы, тады ж маглі трохі выпіць. Ад дарослых велья нейкі інтэлігентнасцю, хоць толькі ў вымяжжы мейду пару класу школы. Дарослыя былі добрым прыкладам для дзяцей.

Мы, дзеці, калі не гулялі ў лесе, ды круціліся ў дарослых: падчас работы дэраўнай малатарні, пры вырабе старэйкі, пры пакрыцці страхаў салямай ці доглядзе пчолаў (асабліва цікава, вядома ж, было пры адкаванні мёду!) Прырамілі ўменні. Я і цяпер умею ўсё гэта рабіць. Неважнадома, мусіць, дзеці хутаран першымі паступілі і закончылі тэхнікумы і ВНУ — ведалі, што навука добра дапамагае ў гаспадарцы.

Ва ўсіх хутаран былі сады і па 5-15 вулляў пчолаў. А як уважліва і беражліва ставіліся людзі да зямлі, лесу, жывёлаў!
2009 год у нашай краіне абвешчаны Годом роднай зямлі, і гэта яшчэ раз падкрэслівае выключную важнасць тэмы, узнятай маймі любімай газетай. Але вельмі важна не абмежавацца словамі, не пусціць на ўзвеш ветру доўгія намеры, а прыняць на патрэбным узроўні разнаш, каб атрымаць максімальную карысць. На маю думку, дзейнічаць трэба наступным чынам.

Першае. Пазбегнуць дыскрэдытацыі ідэй стварэння хутарскіх сядзібаў. Для гэтага:

- не дапускаць да яе рэалізацыі выпадковых людзей;
- зямлі для будучых хутаран не павінны быць горшымі;
- не трэба «прывязваць» хутарану без іх згоды да СВК ці іншых арганізацый.

Другое. Добраабраць, уважліва і рознабакова разгледзець, нармальныя метады для размяшчэння хутароў. Каб быў блізка лесок, ці рэчка, ці іншы прыродны аб'ект. Добра, калі б размяшчаліся блізка некалькі хутарскіх сядзібаў: людзі будзе мець магчымасць для зносінаў і ўзаемадапамогі. Правесці шырокую рэкламу ўчастку. Арганізаваць конкурсы сярод вартых патэнцыйных атрыманнікаў участкаў па права валодання ім. Па заканадаўстве атрыманнікі павінны мець права, як мінімум, пажаддзёвага валодання ўчасткамі з магчымасцю перадачы іх нашчадкам. Разам з зямляй хутарані хай бы меў магчымасць атрымаць і нейкі ўчастак блізка размяшчэння.

Нарэшце, вырашыць матэрыяльна-фінансавыя пытанні (крэдыты, пазыкі і г.д.).

Трэцяе. Усвядоміць, што валоданне хутарам, зямлёй ці лесам прывязвае чалавека да месца, робіць яго кляпатывым удумлівым гаспадаром, выхоўвае любоў да роднай зямлі, робіць патрыётам, умоўнае стасункі паміж членамі сям'і і пакаленнямі. А ўсё гэта, як вядома, служыць надзейным падмуркам для развіцця грамадства, станаўлення і ўмацавання роднай краіны — без пафасных словаў і лозунгаў.

І яшчэ. Важна, каб магчыма, хоць бы і частковае хутарызаванне стала прадметам спецыяльных дзейнасцяў разнастайных цёмных дзялоў, якія, напэўна, знойдуцца. Калі арганізатары ўладкавання сельскай гаспадаркі думаюць, што на хутар пойдзе член СВК, які захоча памяншаць аграпрадукт на жывёлі «на прыродзе» пры захаванні свайго ранейшага статусу, яны памыляюцца. Хутараніма можна і павінна стаць талковае сваякімі ў гарадскіх жыхар сярэдніх гадоў, які мае адпаведную адукацыю і практыку працы з тэхнікай. І яны любяць прыроду, самастойнасць і свабоду. А спецыялізацыя хутара складзецца ў залежнасці ад месца яго размяшчэння, схільнасцяў і магчымасцяў гаспадары, эканамічнай мэтазгоднасці і выгады. Думаю, што новы хутарані, валодаючы сучаснай тэхнікай, сродкамі камунікацыі, будзе мець нашмат больш высокай каэфіцыента і вынікі сваёй працы на карысць уласнай сям'і і грамадства.

Георгій ШУНДРЫК, пенсіянер.

г. Дзятлава.

Зварот у карпункт ХАЧУ МІНСКУЮ...

альбо Беларускае — значыць мясцовае?

Чытач «Звязды» зварнуўся ў віцебскі карпункт і папрасіў, каб рэдакцыя пацікавілася ў адказных асобаў — няхіж насамрэч і цяпер «ёсць забарона» на продаж некаторых прадуктаў і тавараў вытворцаў з іншых рэгіёнаў?

У прыватнай, жыхар абласнога цэнтру паскардзіўся на дэфіцыт мінскай гарэлкі. Скажаў, што толькі ў некаторых крамах ёсць мясцовай вытворчасці. Прычым, калі вельмі пашансуюць.

Па каментарыяў і спачатку хварчэўна адзельна зварнуўся да начальніка аддзела зварочных тавараў у праўлення гандлю і паслуг Віцебскага аблвыканкама Людміла ЛАПЦІКІ.

— Ды што вы, нічога мы не забараняем рэалізоўваць, — расказава Людміла Канстанцінаўна. — Мінскі «Крышталь», наколькі я ведаю, адпавядае прадукцыю на падставе папярэдняй агляты. Што датычыцца гарэлкі віцебскай вытворчасці... Гадоў 7—8 таму ўзніклі пытанні да яе якасці. Але ж потым у нас вельмі пастараліся, каб мясцовае гарэлка не аступала ў якасці вядомым брэндам. Колькі медалёў заваявала яна на розных выставках.

А чаму, пытанне, няма смятані і іншай прадукцыі вытворчасці, напрыклад, Пастаўскага завода? Напэўна, прадпрыемства яшчэ не набыла неабходнай вытворчасці абароты, каб смятану, кэфір можна было купіць у кожнай краме.

У крамах, якія я наведваў, каб адшукаць адказ на пытанне наконт дэ-

фіцытаў той жа мінскай гарэлкі, некаторыя каментарыі па тэме міжвольна здзівілі. У адной краме, так бы мовіць, «не для друку», прызналі, што ўсё-такі ў свой час параілі аддаць перавагу рэалізацыі мясцовай гарэлкі. Маўляў, з таго часу, па звычцы і не замаўляем. Зразумела, некаторыя пакупнікі цікавіцца — чаму не прадаем мінскі «Крышталь».

У дзвюх іншых крамах «Крышталь» таксама няма. Першае тлумачэнне гэтак — замовілі некалькі скрынкі, ды прывезлі гарэлку без акцызных марак. Прабачце, але не вельмі верыцца. Другое — а чым віцебская гарэлка горшая? Дарэчы, у яшчэ адной краме быў «Аквадзіў», але чамусьці па больш высокай цане, чым у іншых паўлітра каштуюць больш за 9 тысяч беларускіх рублёў, а ў астатніх крамах — усюго больш за 6 тысяч.

Яшчэ ў адной краме вядомай гандлёвай фірмы растлумачылі, што з мінскам і з вядомым брэсцкім заводамі проста не супрацоў-

АНЁЛЫ БОЖАГА СВЕТУ

мастацкай школы Алена Данилава. — Малюць не умеюць хлусціць і намалявалі вельмі шчырыя работы.

На малюнку Сашы Канававай усё пажаданні напісаны на ветразях зімовага карабля, на якім цацачны Мішка вьзе дзеціма падарункі. Дзяўчынка жадае ўсім добра, любові і шчасця і хоча, каб ажыццявіліся мары людзей. Сябе Саша замовіла два «маленькіх» падарункі: маленькую сястрычку і кацяня.

У кожнага маленькага мастака — сваё ўяўленне аб калядных святах. Адны намалявалі жар-пташку шчасця, іншыя — вясёлых пінгвінаў і зімовых страусаў. Для адных прыгажосць Божга свету — гэта снёжныя забавы на катку і горы, для іншых — ціхае вясковае свята ў хаце бабці і дзядулі. Але больш за ўсё на выставе выяваў аніёлаў: маленькіх і дарослых, пляшчотных і радасных. Светлыя пасланнікі, якія ахоўваюць галоўную прыгажосць Божга свету — нашых дзяцей.

Фестываль мастацтваў «Магілёўскія святкі» — гэта канцэрты духоўнай музыкі і оперных спеваў, вялікі калядны бал і выстава дзіцячых малюнкаў.

Навучэнцы Магілёўскай гарадской дзіцячай мастацкай школы намалявалі «Прыгажосць Божга свету». Атрымалася светлая, прыгожая выстава з матывамі свята Божга Нараджэння, Калядак, Новага года, зімы і вакацыяў.

— Дзеці ўяўляюць сабе Божы свет як свет радасці, шчасця і чакання чуда, — сказала намеснік дырэктара

ЗВАРОТНАЯ СУВ'ЯЗЬ 3

13 студзеня 2009 г. ЗВЯЗДА

Мова — душа народа

ЗАСТАВАЙЦЕСЯ ЧЫСТАЙ КРЫНЦАЮ

Дарагая рэдакцыя «Звязды», дазвольце падкаваць вам за тое, што ведзяце гутарку з чытаннем на роднай мове. Ужо за адно гэта (вядома ж, ёсць за што і акрамя гэтага) вы вартыя павагі. Ураду, проста ашаламіў 23-і выпуск «Жырэнды» за 29 лістапада 2008 года. Бязмежна ўдзячная журналісту Ірыне Асташкевіч за сустрэчу з ігуменам Савай (Махмукам). Ведала заўсёды, што святары — людзі глыбока і ўсебакова адукаваныя. Але каб так пра мову!... Настолькі ўразлілі думкі святара, настолькі «зачэплілі» за набалевае ў душы, што я адразу ж узялася за гэты ліст.

Айцец Сава выказаў мае меркаванні і думкі, хіба што глыбей, чым выказала б я. Гне душа народа — гіне яго мова. Чуюцца часам галасы ў яе абарону, але галасы гэтыя разрозненыя і слабыя. Не чуваць колькі-небудзь моцных слоў пісьменнікаў, настаўнікаў. А тыя бадзёрыя галасы, што быццам бы жыве мова, што беларускую літаратуру чытаюць, даляка не адлюстравваюць сапраўднага становішча. Хутчэй за ўсё жаданае выдасца за няяўнае. А тут з душы святара вырываецца такі боль за родную мову, за яе гаротны стан. У роднай хаце, а ў становавіцы Пацяляўкі.

Я, гаворачы ў абарону роднай мовы, часта кажу, што Бог, калі стварыў народ, даў яму зямлю, на якой ён павінен жыць, і мову, на якой яму трэба гаварыць. Дык чаму ж мы так свядома грашым? Нават страшна сабе ўявіць такую каршуну: на цудоўнай прыродзе Зямля шмат людзей, але з вуснаў ныводнага з іх нікто і ніколі не пачуе словы «тата», «бабуля», «чабарок», «сінявокі», іншыя моўныя брыльянты.

Сёння на беларускай мове (ці хоць на яе дзялячкіх част «трасянціны») гаворыць хіба што выкавае насельніцтва, ды і то не ўсё. Ну і яшчэ маленькая частка інтэлігенцыі (таксама пераважна яваскавай). А яваскоўна дзеці, пераступішы парог бацькоўскіх хат, хутчэй пераходзіць на рускую. І часцей за ўсё там, што бырацца, каб іх не палічылі яваскоўнікамі, людзьмі Другага гатунку.

Ігумен Сава кажа, што «цяпер справа, напэўна, за педагогамі». Але ж колы тых апантаных педагогаў, якія перадалі б сваё захапленне вучням?! Цяпер не рэдкіх сустрэць настаўніка беларускай мовы, які ў роўку выучыць сваіму прадмету, а калі выйдзе з класа, пераходзіць на рускую мову. Дык ці можа ён прывіць вучням любоў да роднай мовы? Таму я лічу: навагануць школы недастаткова. Правільна Вы, паважаны айцец Сава, гаворыце, што без мудрай дзяржаўнай палітыкі тут нічога не зрушыцца. Але ж і мы, грамадскія, вінаватыя. Нас губіць (ні толькі з моваю) абывакавец. Абыякавец да чалавека, да прыроды, да братоў нашых меншых, да лёсу Радзімы, да лёсу моваў...

У законе «Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь» у артыкуле 4 гаворыцца: «Абавязак кіраўнікоў, іншых

работніку дзяржаўных органаў, органаў мясцовага кіравання і самакіравання, прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый і грамадскіх аб'яднанняў валодаць беларускай і рускай мовамі». Як бачыце — абавязак, а не прымацаваць.

Аднойчы мне давалося мець тэлефонную размову з кіраўніком мясцовага аўтобуса парка Уладзімірам Кулашчыкам. Я размаўляў з ім на беларускай мове, ён — спачатку па-руску (звычайна справа), а потым, як выхаваны чалавек, перайшоў на мову суразмоўцы — жанчыны. На развітанне Уладзімір Фёдаравіч прызнаўся, што яму было вельмі прыемна весці размову са мною на беларускай мове.

— Дык чаму ж Вы не карыстаецеся ёю заўсёды?

— Пытаю.

— Ды нязвыкла...

Ёсць і яшчэ шмат майм землякоў, якія заўсёды размаўляюць выключна па-беларуску. Гэта і старшыня Ганцавіцкага райвыканкама Уладзімір Столяр, і яго намеснік Мікалай Валынцэ, і мой былы калега, выдатны асветы Рэспублікі Беларусь Андрэй Ярашэвіч...

А яшчэ працуе ў роднай мне Хатынцкай школе настаўніцай Вера Канановіч. Высока ціньці матэматыку, называючы яе «царышня ўсё навук». Беларускай мовы Вера Рыгоравна карыстаецца заўсёды і ўсюды. Яна тонка адчувае родную мову, умее дасціпна выказаць сваю думку, пажаддзёва, аздаў іўшы мову нейкім асаблівым выразам, трапным слоўцам. Бывала, так лёгка прыкмеціць: «Які на вас сімпатычны каптанік!» — і табе так прыемна становавіцца ад кампліменту, і ад такога сімпатычнага слова «аптанік!»

Вялік дзякыў Гэзе за ацёку «Мова — душа народа», І. Крый Божа, не зважаючы на парадзі вашых прыхільнікаў «мо чыста матэрыялу даваць па-руску, каб зацікавіць новых чытачоў» («Мы жывём у Беларусі» — «Звязда» за 20 лістапада 2008 года). Хоць ужо гэтых руска-беларускіх выданьняў. А то нават раўняны газеты выходзяць на беларуска-рускую мову. А вы ўжо заставаіцеся «беларускім азісам», калі ласка.

Да зямлі кланюся ігумену Сава за яго чуйную душу, за трапяткую любоў да роднага слова, за вернасць матчынай мове, раздзяляю яго боль за стан тытульнай мовы нашай. Я, наколькі магчыма, «змагаюся» за мову сваімі публікацыямі ў брэсцкай абласной газеце «Народная трыбуна». Сама я настаўніца-пенсіянерка. Выкладала вялікую і магутную рускую мову і літаратуру. У захапленні ад рускага мастацтва (літаратуры, музыкі, жывалісу). Інтэрнацыяналізм паспяхова сумішчаю ў сабе з глыбкім патрыятызмам, з вернасцю матчынай мове, якой ужо жыццё карыстаюся ў паўдзённым жыцці.

Ірына РУДКОЎСКАЯ.

Вёска Хатынчы, Ганцавіцкі раён.

Рэха публікацыі

Ванну з кухні ўсё ж давадзецца прыбраць...

Аляксандр Паўлавіч Лічкоўскі наракаў па «гарачай лініі» на праблемы, што ўзніклі ў яго 82-гадовай маці. Жыхары вёскі Чарнічана Капальскага раёна Марыя Аляксандраўна перасталі вазіць газ у балонах. Праблема ўзнікла 3-за таго, што газавая пліта знаходзілася ў адным памяшканні з ваннай, а гэта забаронена ў мэтах бяспекі — раптам уцэчка? Выключы ванну не было яе, тлумачыць заўнік, бо дзе там памыцца старому чалавеку («Звязда» ад 18 снежня).

Разшэнае аб прыпыненні забеспячэння домаўладання газам у балонах было вельмі хутка адменена, пра што чым паведзілі начальнік цэха прыроднага і здаваданага газу Капальскага раёна Юры Сяргееў. Але саму праблему, пра якую распытаў сын жанчыны, усё адно трэба было вырашыць. Юры Аляксеевіч паабяцаў, што да жанчыны выедзе брыгада газавікоў, пытанне будзе абмеркавана на месцы, абавязкова будзе выслухана сама гаспадыня.

Нашы спецыялісты, якія і было абцягана, выязджалі па названым адрасе. Высветлілася, што гаспадыня там пакуль не пражывае, яе на зімовы час забіраюць да сябе дзеці. Гаспадарыць у доме зараз фактычна яе сын, які звартаўся да вас, — патлумачыў праз некалькі дзён Юры Сяргееў. — Яму загадаў на прыбраць з памяшкання ванну, паколькі ад пераносу газавай пліты ён адмовіўся. У апошнім выпадку гэта маглі быць зроблена ў тым ліку і за наш кошт. Газам у

«Ой, бярозы ды сясны...»

Спорт-тайм

РАДЗІВОНА У «ФРАЙБЕРГУ»

25-гадовы нападаючы барысаўскага футбольнага клуба БАТЭ Вітал Радзівонаў перайшоў у клуб другой нямецкай бундэслігі «Фрайбург». Паўгадавы арэндны кантракт з правам выкупу падпісаны 10 студзеня. У той жа дзень гулец адправіўся ў Іспанію, дзе да 16 студзеня яго новы клуб праводзіць збор. «Мы змаглі ўзяць у арэнду маладога нападаючага, які ўжо забіў невялікую колькасць мячоў. Мы вельмі задаволены, што кантракт адбыўся і гулец хутка будзе ўжо ў нашым распрадэжы», — цытуе спартыўнага дырэктара «Фрайбурга» Дзірка Дюфнера афіцыйны сайт нямецкага клуба. У мінулым сезоне Радзівонаў быў прызначаны лепшым гульцом і лепшым нападаючым беларускага чэмпіянату, а ў спрэчцы бамбардзіраў ён падзяліў першае месца з аднаклубнікам Генадзем Блізюком. Пасля першага круга «Фрайбург» з 30 ачкамі займае трэцяе месца ў тэблцы.

АЗАРКА УПЕРШЫНО Выйграў турнір ВТА

У аўстрыйскім Брысене завяршыўся жаноўны турнір з прызывам фондам 220 тысяч долараў. У фінальным паядынку беларуская тэністка Вікторыя Азаранка атрымала перамогу над французкай Марыён Барталі ў двух сэтах — 6:3, 6:1. Гэта першы турнір ВТА, які выйграў тэністка, дагэтуль яна брала ўдзел у чатырох фіналах, дзе саступала сапернікам.

ХАГУШ «ЗЕНТУ» НЕ ПАТРЭБНЫ

«Зент» не мае намеру купляць абаронцу БАТЭ Анры Хагшу. Перашоды для пераезду 22-гадовага расійскага футбаліста ў Санкт-Пецярбург стаў занадта ўзвыш трансферны кошт, які выставіў беларускі клуб. Магсім Мітрафанав, генеральны дырэктар «Зента», заявіў: «З улікам таго, што Хагш — гулец хоць і добры, але яшчэ вельмі малады і, на вялікі рахунок, нідзе сябе не зарэкамандваў, то кошт на яго ў тры разы перавышае рэальную цану футбаліста. Ды і патрабаванні па зарплате пакуль не адпавядаюць узроўню Гульды».

НЕДАРЭЧНАЯ ПАМЫЛКА

У нямецкім Аберхофе завяршыўся чацвёрты этап Кубка свету па біятлоне. У жаноўнай гонцы з масавага старту на 12,5 км з чатырма агнявымі рубжамі лепшай была немка Каці Вільдхова. Лепшай з трых беларускіх біятлісткаў стала Вольга Кудрашова, якая заняла 16-е месца. Надзея Скардзіна 25-я ў выніковым раўняе. Яшчэ адна беларуская біятлістка Дар'я Домрачова мела ўсе падставы пазмагацца за сям'ю вясюлька месца, аднак недарэчная памылка перакрэсліла ўсе яе надзеі. Не дапусціўшы ніводнага промаху падчас першай стральбы са становішча лежачы, Дар'я прышла першай на другі агнявы рубж. Аднак замест таго, каб зноў страляць лежачы, яна памылкова і стала страляць стоячы. Натуральна, што пасля гэтага беларуска была вышмалена сысці з дыстанцыі.

ТРАВОЎСКІ ДЫСКВАЛІФІКАВАНЫ

Беларускі нападаючы «Торонта» Міхаіл Грабоўскі, які ў ноч з 8 на 9 студзеня пабіўся з суайчыннікам Сяргеем Касціцкім, які выступаў за «Манрэаль», дыскваліфікаваны на тры матчы. Сутычка паміж беларускімі форвардамі адбылася незадоўга да заканчэння паядынку ў Манрэалі. Калі рэфэры разнімаў жакеістаў, Грабоўскі адштурхнуў лінейнага суддзя, каб дабрацца да саперніка. Згодна з рэгламентам, такія дзеянні кароўцца трохматчавай дыскваліфікацыяй без захавання зарплат. Непрыязныя адносіны паміж Грабоўскім і малодшым з братаў Касціцкім правяліся яшчэ ў папярэднім матчы паміж «Торонта» і «Манрэалем» — 8 лістапада 2008 года. У канцы паядынку Сяргей Касціцкін груба атакаваў Грабоўскага, прымяніўшы прым' «шлагбаум» — сустрэўшы саперніка ў твар дзвяньма паднятымі рукамі з зашчытай у іх кляшчы. Той індэнт перарос у канфлікт і заўсёды пераключыў прэсе і атрымаў працяг у наступным паядынку. За дзве хвіліны да сірэны, выкліканы на бой Міхаілам, Касціцкін-малодшы выскачыў на лёд з лаўкі запасных. Высветліў як след адносіны гарачым беларускім хлопцам не дазволіў рэфэры, якія адразу разнілі байцоў.

ПАЧАЛІ З ПЕРАМОГІ

На V міжнародным юнацкім турніры на прызы «Беларуская федэрацыя футболу» і Мінгарвыканкома, які стартваў 11 студзеня ў Мінску, беларуская зборная U-17, якой кіруе Павел Радчэнка, атрымала перамогу ў першым матчы над камандай Літвы з лікам 2:0. У саборніцтвах баруць ўдзел футбалісты з васьмі краін: Беларусі, Бельгіі, Італіі, Латвіі, Літвы, Расіі, Украіны, Фінляндыі.

ПЯТЫЯ НА МЕМАРЫЯЛЕ ГРАНАТІНА

Юніёрская зборная Беларусі па футболе (да 19 гадоў) заняла пятае месца на XXI міжнародным турніры памяці першага віцэ-прэзідэнта ФІФА Валяціна Гранаткіна. Саборніцтвы прайшлі ў Санкт-Пецярбургу з 5 па 11 студзеня. У папярэднім раўндзе падлепчыня Аляксандра Хацкевіча занялі трэцяе месца ў сваёй групе, перамогі Азербайджан — 1:0, саступіўшы чэліяцінам — 0:1 і буйна праіграўшы зборнай Расіі — 0:6. У стыкавым матчы за пятае месца беларусы адолелі бельгіяцаў — 2:1.

ГЛЕБ СЯРОД ЛЕПШЫХ ПЛЫММЕЙКЕАЎ

Мінгародная федэрацыя футбольнай гісторыі і статыстыкі апублікавала спіс лепшых плеймейкераў свету за мінулы год. Першым у галасаванні экспертаў ІФФHS стаў лепшы гулец чэмпіянату Еўропы іспанец Хаві. На другім месцы — уладальнік Залатога мяча Крышціану Роналду, на трэцім — аргенцінец Ліанэль Месі. На апошнім 23-м радку раўнянку размясціўся капітан беларускай зборнай Аляксандр Глеб. Гулец «Барселоны» здзіліў гэта пазіцыю з Антона дзі Натале, Лукай Модрычам і Паўлам Нэвэдам. З выхадцаў з экв-СССР у спісе прысутнічае таксама Андрэй Аршавін, які заняў 9-е месца.

ШОШТЫЯ Ё СТАФЕЦЕ

Мужчынская зборная Беларусі па біятлоне 8 студзеня заняла шостае месца ў эстафетнай гонцы на чацвёртым этапе Кубка свету ў нямецкім Аберхофе. Каманда ў складзе Сяргея Новікава, Руслана Валюціна, Яўгена Абрамкіна і Аляксандра Сымана пераадолела дыстанцыю за 1 гадзіну 21 хвіліну 47,8 секунды без штрафных кругоў і з 5 аддатковымі патронамі. У тройку лепшых увайшлі кватэты з Аўстрыі, Расіі і Германіі.

«ДЫНАМА» САСТУПІЛА «ЛАКАМАТЫВУ»

У чарговым матчы Кантынентальнай хакейнай лігі 8 студзеня мінскае «Дынама» прыграваў у Яраслаўлі мясцовае «Лакаматыву» з лікам 1:2. На 58-й хвіліне атрымаў траўму нападаючы «Дынама» Дзмітрый Дудзік, паведальнае сайт КХЛ. За 52 секунды да канца трэцяга перыяду дынамаўцы замянілі варацара шостым паяльвым гульцом, але не дасягнулі поспеху. Пасля 42 матчу «Дынама» з 36 ачкамі займае 22-е месца ў агульнай тэблцы і апошняе ў дзвіжэнні Баброва. Наступны матч каманда Васіля Спірыдонава правядзе 15 студзеня ў Маскве супраць «Дынама».

Радавыя Перамогі

Алена ПІГУЛЕЎСКАЯ ў 1942 годзе і цяпер.

І падносіць ім, што мае. Любо воль так. І ў баях прайшла нядарам Ноч такая не адна. Разгарэлася пажарам Партизанская вайна.

— Вы ў групе былі адзінай жанчынай? — Так. З 30 чалавек — толькі я.

— Вы маладая, прыгожая — няжю нікога не кахалі? — Паміж намі кажучы, вельмі цяжка быў час. Не да кахання было. З задання на заданне.

— І ўсё ж людзі маладыя, эмоцыі... — Эмоцыі былі, натуральна. Сапраўднае баявое сямейства было з Колькам Курьянчыкам — яго забілі. Сібрывалі з Колям Дударавым — яго забілі...

— Першае каханне, знічана вайной? — Каханне? Ды не, гэта нават не было каханнем. Не паспела пераарасці ў каханне — сямейства, распатнае вайной... А якія хлопчыкі ў нас былі! — Так і раваліся 1944 года мяне перавялі ў атрад імя ВЛКСМ Палацка-Лепельскай зоны, туды бралі моладзь з розных атрадаў. Надзвычай складаны быў працёр, у час якога амаль увесь атрад загінуў.

— Засталося толькі 6 чалавек — з 92. Саме крыўднае — што спісу гэтага атрада няма ў архівах: не паспелі перадаць, хутчэй за ўсё, у сувязі з баямі спіс згубіўся (хтосьці яго схаваў-закаваў, а сам загінуў). Як шкада: загінуў атрад, а імёны аднавіць немагчыма.

— Кровапранітная бля ішла ў красавіку! — Май 1944 года падчас адной з самых буйных і жорсткіх карных экспедыцый у Палацка-Лепельскую зону. 60 тысяч карнікаў разлівалі пры падтрымцы танкаў, артылерыі, бронемашы і самалётаў за 8 дзён знішчылі 17,5 тысячы партызан, узброеных толькі лёгкай стралковай зброяй. У ноч на 5 мая мя, нарэшце, правяраліся, прычым даходзіла да рукапашнай... 25 дзён баёў... Армія акупантаў зменшылася больш як на 20 тысяч чалавек. І ў нас вельмі рэзкія авярты былі...

— З такім магутным народным супрацівам гітлераўскай акупацыі, што заваявалі перад тым амаль што ўсе краіны Еўропы, сутыкнуліся ўпершыню. Гэта, дарэчы, прызначае ўсе замержны спецыялісты, — кажа Алена Нікадзімаўна. — Паўстаў народ, гэта святая праўда. Фактычна увесь народ Беларусі, за выключэннем «банды прадажных шкур» (так называлі здрадніцаў, паліцэйскіх і адначасна пачаўшых пераходзіць на бок) партызанскага фронту, быў рэзервам Партизанскага фронту.

— Апошнім часам нярэдка з'яўляюцца публікацыі, у якіх дымгетральна процілеглым чынам перастаюць акцэнтаваць... — Адкуль гэта пайшло? Перш за ўсё варта ўгадаць: у немцаў быў загад: словы «партызан» не ўжываць — толькі «бандыты». Немцы былі надзвычай вералюбныя. Яны пачалі ствараць ілжэпартызанскія атрады. Перапаўналі здрадніцаў — і нават на шпікі чырвоныя стужкі прымацоўвалі... Эдзілілі па вёсках, равалі, гвалталі, забівалі і частаго ты не ўчынялі — пад выгладом партызан.

— Пераважная большасць партызан была з сельскай мясцовасці. Як гэта — ісіці некага рабаваць? Партызанамі сталіся дапамагаць мясцовым насельніцтвам. Ва ўсіх жа радня ў вёсках, адно аднаго ведалі...

— Быў выпадак, калі партызанам расстрэлілі за марадзёрства... У партызанскім трохкутніку Палацк-Віцебск — Невель пачалася карная экспедыцыя. Немцы меркавалі з трох бакоў сісцінуць і задушыць партызан. Быў час, калі адначасова гарэла 12 вёсак — гэта штосіць страшнае... Прадукты скончыліся, некалькі дзён без ежы. У адной вёсцы адбылася ягна. Хлопцы просіць камандзіра аддзялення: давай заб'ём, хоць паядзім... Так і зрабілі. А дзядуля, гаспадар жытвель, забываў і паскардзіўся камандзіру. Ну і ўсё: за марадзёрства — расстрэл.

— Колькі чалавек расстрэлілі? — Камандзіра аддзялення: ён жа дазволіў... Перад строем расстрэлілі. Калі стары даведваўся, прасіў-маліў: не чапайце хлопца, хай праваліцца тая авечка!.. Не, камандзір быў непахісны: партызанам — не марадзёрства... Выдалі па 2 кілаграмы жыта, дык кожнае зярнытка на чатыры часткі разразалі і варылі суп. Так і харчаліся.

— 3 ліпеня на Дзень Незалежнасці мяне запрасілі ў Шумлінскі раён, дзе базіравалі дзве брыгады, імя Кароткіна і імя Леніна. Каля дзвюх тысяч партызан налічвалася... Дык вось, летам 2008-га прыйшла толькі я і яшчэ адзін партызан, ужо вельмі-вельмі слабіны...

— А паліцыя... О, яны больш цягавітыя, многія з іх жыцьця. Сама ведома сітуацыя: аднаго паліцая пасля вайны судзілі, ён адбыў тэрмін, вярнуўся — і тром сынам справіў добрыя хаты. Раскапаў тайнік — тое, што нарабаваў у вайну...

— Адзін з раздзелувай кнігі называецца «Дзеці шпіённы»... — Гэта рэальны факт. Немцы «вербавалі» нават дзяцей. Цінізм нейкі звыраўны: падзялялі іх на дзве групы, на здольных і не. Са здольных рытвалі шпіённаў. Звычайна па двое, з жанчынай-радысткай і закідалі ў партызанскія зоны (часцей за ўсё ў час блакдаў) і за лінію фронту Разлік быў просты: што стане падазраваць у нашчасных асірацелых у вайну дзедзях шпіёнаў?

Алена ПІГУЛЕЎСКАЯ (па мужу — Пятрова) і зараз застаецца па-яноўска энергійнай, эмацыянальнай, гарэзлівай — хаця за плячамі зусім няпросты жыццёвы шлях.

17-гадовай дзючыннай яна была ўжо не проста партызанкай, а інструктарам-мінёрам, падрыўніком. Што такое «рэйкавая вайна», ведае на ўласным вопыце...

Пасля Перамогі скончыла філалагічны факультэт, працавала настаўніцай. Выгадала сына і дзюх дачок. Напісала дакументальную аповесць пра сваіх баявых таварышаў, пра мужнасць і стойкасць беларусаў, якія абаранілі Айчыну ад фашысцкіх варварав.

Алена Нікадзімаўна цяпер жыве ў Віцебску. Але сустрацілася ў Мінску: Пігулеўская прыхлала, каб адшукаць звесткі пра колішняга дырэктара Обальскай школы Дзмітрыя Лышчынскага. Пераважная большасць вучнёў школы ў Вялікую Айчынную вайну сталі членамі знамятай патрыятычнай падпольнай групы «Юныя моціўцы»...

— Родам я з буйной Палескай вобласці, з Даманавічў. Зусім побач тыя страшныя ў вайну Азарычы... Нарадзілася я ў 1925 годзе, а ў 1937-м бацька перавёз нас на БМ, — расказвае Алена Пігулеўская.

— На БМ — Байкала-Амурскую магістраль? — Так. Яна ж з 1933 года пачала будавацца.

— А ў нас уяўленне — што толькі з 70-х... — Дык райкі ў вайну разабралі... БМ пачынаўся з Тайшэца, павінен быў праходзіць паўночнай Байкала — і да Камсамольска-на-Амуры. У 37-м сям'я пераехала ў Тайшэц, а ў 39-м нас перакінулі ў Камсамольск-на-Амуры.

У Камсамольску ў 1942 годзе я скончыла дзясцігодку і паступіла ў Томскі індустрыяльны інстытут на геалага-разведчыны факультэт. Туды прызваўду прадстаўніц ЦК кампарты Беларусі, прапанаваў ісіці вучыцца ў спецшколу Беларускага штаба партызанскага руху.

Адразу пагадзілася. А калі прапанавалі выбіраць, на радзіста вучыцца ці на падрыўніку, сказала: «Чаго гэта я буду пры штабе ашывацца? Зразумела, пайду ў падрыўнікі».

— Навучанне было паскораным? — Двухмесячны курсы. Я набыла спецыяльнасць інструктара-мінёра і ў складзе спецулты была накіравана ў тыл ворага на часова акупаваную тэрыторыю Віцебскай вобласці.

— У якім годзе? — У снежні 1942-га.

— Дык зусім жа маладзенькая! — 17 гадоў. Школу я скончыла ў 16. Адначасова з дзясцігодкай у Камсамольску-на-Амуры скончыла і 16-месячны курс медысцёр...

— Разам з атэстатам, у 16 гадоў, мяне выдалі ваенны білет. Ён заахоўвае ў мяне да гэтага часу.

— Алена Нікадзімаўна, аднак вы маглі і не ісіці на вайну, ніхто ж не прымушаў... — Ну, скажэце, — не ісіці — абурдзлася жанчына. — Мая Беларусь, мая Радзіма акупаваная ворагам — і каб я нікуды не ішла?! Ды я сама рвалася!

— Якім чынам вас перакінулі? — Давезлі да станцыі Таралец Смаленскай вобласці, далей ішлі пешу: да ліній фронту, праз лінію фронту... Я трапіла ў партызанскую брыгаду імя Кароткіна, была інструктарам-мінёрам, падрыўніком, медсестрай.

— Асубальства карміла, апрачале набыла партызанку, перадавала сабраныя на месцах баёў вінтоўкі, карабіны, аўтаматы, ручныя гранаты...

— Алена Нікадзімаўна, аднак вы маглі і не ісіці на вайну, ніхто ж не прымушаў... — Ну, скажэце, — не ісіці — абурдзлася жанчына. — Мая Беларусь, мая Радзіма акупаваная ворагам — і каб я нікуды не ішла?! Ды я сама рвалася!

— Якім чынам вас перакінулі? — Давезлі да станцыі Таралец Смаленскай вобласці, далей ішлі пешу: да ліній фронту, праз лінію фронту... Я трапіла ў партызанскую брыгаду імя Кароткіна, была інструктарам-мінёрам, падрыўніком, медсестрай.

— Асубальства карміла, апрачале набыла партызанку, перадавала сабраныя на месцах баёў вінтоўкі, карабіны, аўтаматы, ручныя гранаты...

— Алена Нікадзімаўна, аднак вы маглі і не ісіці на вайну, ніхто ж не прымушаў... — Ну, скажэце, — не ісіці — абурдзлася жанчына. — Мая Беларусь, мая Радзіма акупаваная ворагам — і каб я нікуды не ішла?! Ды я сама рвалася!

— Якім чынам вас перакінулі? — Давезлі да станцыі Таралец Смаленскай вобласці, далей ішлі пешу: да ліній фронту, праз лінію фронту... Я трапіла ў партызанскую брыгаду імя Кароткіна, была інструктарам-мінёрам, падрыўніком, медсестрай.

— Асубальства карміла, апрачале набыла партызанку, перадавала сабраныя на месцах баёў вінтоўкі, карабіны, аўтаматы, ручныя гранаты...

— Алена Нікадзімаўна, аднак вы маглі і не ісіці на вайну, ніхто ж не прымушаў... — Ну, скажэце, — не ісіці — абурдзлася жанчына. — Мая Беларусь, мая Радзіма акупаваная ворагам — і каб я нікуды не ішла?! Ды я сама рвалася!

— Якім чынам вас перакінулі? — Давезлі да станцыі Таралец Смаленскай вобласці, далей ішлі пешу: да ліній фронту, праз лінію фронту... Я трапіла ў партызанскую брыгаду імя Кароткіна, была інструктарам-мінёрам, падрыўніком, медсестрай.

— Асубальства карміла, апрачале набыла партызанку, перадавала сабраныя на месцах баёў вінтоўкі, карабіны, аўтаматы, ручныя гранаты...

— Алена Нікадзімаўна, аднак вы маглі і не ісіці на вайну, ніхто ж не прымушаў... — Ну, скажэце, — не ісіці — абурдзлася жанчына. — Мая Беларусь, мая Радзіма акупаваная ворагам — і каб я нікуды не ішла?! Ды я сама рвалася!

— Якім чынам вас перакінулі? — Давезлі да станцыі Таралец Смаленскай вобласці, далей ішлі пешу: да ліній фронту, праз лінію фронту... Я трапіла ў партызанскую брыгаду імя Кароткіна, была інструктарам-мінёрам, падрыўніком, медсестрай.

— Асубальства карміла, апрачале набыла партызанку, перадавала сабраныя на месцах баёў вінтоўкі, карабіны, аўтаматы, ручныя гранаты...

— Алена Нікадзімаўна, аднак вы маглі і не ісіці на вайну, ніхто ж не прымушаў... — Ну, скажэце, — не ісіці — абурдзлася жанчына. — Мая Беларусь, мая Радзіма акупаваная ворагам — і каб я нікуды не ішла?! Ды я сама рвалася!

— Якім чынам вас перакінулі? — Давезлі да станцыі Таралец Смаленскай вобласці, далей ішлі пешу: да ліній фронту, праз лінію фронту... Я трапіла ў партызанскую брыгаду імя Кароткіна, была інструктарам-мінёрам, падрыўніком, медсестрай.

— Асубальства карміла, апрачале набыла партызанку, перадавала сабраныя на месцах баёў вінтоўкі, карабіны, аўтаматы, ручныя гранаты...

— Алена Нікадзімаўна, аднак вы маглі і не ісіці на вайну, ніхто ж не прымушаў... — Ну, скажэце, — не ісіці — абурдзлася жанчына. — Мая Беларусь, мая Радзіма акупаваная ворагам — і каб я нікуды не ішла?! Ды я сама рвалася!

— Якім чынам вас перакінулі? — Давезлі да станцыі Таралец Смаленскай вобласці, далей ішлі пешу: да ліній фронту, праз лінію фронту... Я трапіла ў партызанскую брыгаду імя Кароткіна, была інструктарам-мінёрам, падрыўніком, медсестрай.

— Асубальства карміла, апрачале набыла партызанку, перадавала сабраныя на месцах баёў вінтоўкі, карабіны, аўтаматы, ручныя гранаты...

— Алена Нікадзімаўна, аднак вы маглі і не ісіці на вайну, ніхто ж не прымушаў... — Ну, скажэце, — не ісіці — абурдзлася жанчына. — Мая Беларусь, мая Радзіма акупаваная ворагам — і каб я нікуды не ішла?! Ды я сама рвалася!

— Якім чынам вас перакінулі? — Давезлі да станцыі Таралец Смаленскай вобласці, далей ішлі пешу: да ліній фронту, праз лінію фронту... Я трапіла ў партызанскую брыгаду імя Кароткіна, была інструктарам-мінёрам, падрыўніком, медсестрай.

— Асубальства карміла, апрачале набыла партызанку, перадавала сабраныя на месцах баёў вінтоўкі, карабіны, аўтаматы, ручныя гранаты...

— Алена Нікадзімаўна, аднак вы маглі і не ісіці на вайну, ніхто ж не прымушаў... — Ну, скажэце, — не ісіці — абурдзлася жанчына. — Мая Беларусь, мая Радзіма акупаваная ворагам — і каб я нікуды не ішла?! Ды я сама рвалася!

— Якім чынам вас перакінулі? — Давезлі да станцыі Таралец Смаленскай вобласці, далей ішлі пешу: да ліній фронту, праз лінію фронту... Я трапіла ў партызанскую брыгаду імя Кароткіна, была інструктарам-мінёрам, падрыўніком, медсестрай.

— Асубальства карміла, апрачале набыла партызанку, перадавала сабраныя на месцах баёў вінтоўкі, карабіны, аўтаматы, ручныя гранаты...

— Алена Нікадзімаўна, аднак вы маглі і не ісіці на вайну, ніхто ж не прымушаў... — Ну, скажэце, — не ісіці — абурдзлася жанчына. — Мая Беларусь, мая Радзіма акупаваная ворагам — і каб я нікуды не ішла?! Ды я сама рвалася!

— Вы ў групе былі адзінай жанчынай? — Так. З 30 чалавек — толькі я.

— Вы маладая, прыгожая — няжю нікога не кахалі? — Паміж намі кажучы, вельмі цяжка быў час. Не да кахання было. З задання на заданне.

— І ўсё ж людзі маладыя, эмоцыі... — Эмоцыі былі, натуральна. Сапраўднае баявое сямейства было з Колькам Курьянчыкам — яго забілі. Сібрывалі з Колям Дударавым — яго забілі...

— Першае каханне, знічана вайной? — Каханне? Ды не, гэта нават не было каханнем. Не паспела пераарасці ў каханне — сямейства, распатнае вайной... А якія хлопчыкі ў нас былі! — Так і раваліся 1944 года мяне перавялі ў атрад імя ВЛКСМ Палацка-Лепельскай зоны, туды бралі моладзь з розных атрадаў. Надзвычай складаны быў працёр, у час якога амаль увесь атрад загінуў.

— Засталося толькі 6 чалавек — з 92. Саме крыўднае — што спісу гэтага атрада няма ў архівах: не паспелі перадаць, хутчэй за ўсё, у сувязі з баямі спіс згубіўся (хтосьці яго схаваў-закаваў, а сам загінуў). Як шкада: загінуў атрад, а імёны аднавіць немагчыма.

— Кровапранітная бля ішла ў красавіку! — Май 1944 года падчас адной з самых буйных і жорсткіх карных экспедыцый у Палацка-Лепельскую зону. 60 тысяч карнікаў разлівалі пры падтрымцы танкаў, артылерыі, бронемашы і самалётаў за 8 дзён знішчылі 17,5 тысячы партызан, узброеных толькі лёгкай стралковай зброяй. У ноч на 5 мая мя, нарэшце, правяраліся, прычым даходзіла да рукапашнай... 25 дзён баёў... Армія акупантаў зменшылася больш як на 20 тысяч чалавек. І ў нас вельмі рэзкія авярты былі...

— З такім магутным народным супрацівам гітлераўскай акупацыі, што заваявалі перад тым амаль што ўсе краіны Еўропы, сутыкнуліся ўпершыню. Гэта, дарэчы, прызначае ўсе замержны спецыялісты, — кажа Алена Нікадзімаўна. — Паўстаў народ, гэта святая праўда. Фактычна увесь народ Беларусі, за выключэннем «банды прадажных шкур» (так называлі здрадніцаў, паліцэйскіх і адначасна пачаўшых пераходзіць на бок) партызанскага фронту, быў рэзервам Партизанскага фронту.

— Апошнім часам нярэдка з'яўляюцца публікацыі, у якіх дымгетральна процілеглым чынам перастаюць акцэнтаваць... — Адкуль гэта пайшло? Перш за ўсё варта ўгадаць: у немцаў быў загад: словы «партызан» не ўжываць — толькі «бандыты». Немцы былі надзвычай вералюбныя. Яны пачалі ствараць ілжэпартызанскія атрады. Перапаўналі здрадніцаў — і нават на шпікі чырвоныя стужкі прымацоўвалі... Эдзілілі па вёсках, равалі, гвалталі, забівалі і частаго ты не ўчынялі — пад выгладом партызан.

— Пераважная большасць партызан была з сельскай мясцовасці. Як гэта — ісіці некага рабаваць? Партызанамі сталіся дапамагаць мясцовым насельніцтвам. Ва ў

На слыху БЫТАВОЙ ТЭХНІКІ ўжо нахапаліся?..

Б'юся аб заклад, што чытач ні за што не здагадаецца, якая зараз, на мой погляд, самая папулярная і запатрабаваная рабочая спецыяльнасць у гандлёвых прадпрыемствах сталіцы. Ні прадавец, ні адміністратар-таваразнаўца, ні нават дырэктар. Гручык!!! Напэўна, ніводны з іх дагэтуль яшчэ ні разу не бачыў адначасова такой колькасці тавараў (складанай бытавой тэхнікі), якую трэба даставіць пакупнікам. Так, гэты наступны тэма спа-жывецкага пошуку, які назаўраў у самым пачатку года.

А што ў «ЦВМ»? Памятаецца, у канцы мінулага тэдня мы пісалі, што па секцыі з бытавой тэхнікай можна было шпайраваць як па праспекце — з-за адсутнасці там звыклых халадзільнікаў, пральных машын?.. Асартымент тут значна папоўніўся, практычна да раней-

Фота Пятра ФАМІНА.

...Панядзелак, рання. Аддзел бытавой тэхнікі на першым паверсе «ГУМа» здалек прыцягвае ўвагу вялікай колькасцю такіх жа вялікіх шырокіх упакоўчаных каробак. Гэта халадзільнікі. Яны стацьці, ні бы тая гвардыя волатаў на парадзе. Напэўна, новы завоз? Толькі падшоўшы бліжэй, заўважам, што гэта — ужо прададзены тавар. На кожнай упакоўчанай тары надпіс: прозвішча пакупніка, яго адрас, дата даставкі. Апошняя пазначана 20 студзеня. Сярод гэтых шырокіх кардонных «пакецікаў» заўважам і некалькі «беларускіх». Гэтыя халадзільнікі — велічынней больш за сярэднюю — яшчэ можна набыць. Прадаўца гэтыя айчыныя бытавыя халадзільнікі аргументуе са зніжкай 10 працэнтаў. Апаўдана, кошт дзюх убачаных мадэляў з яе ўлікам складзе крыху больш за 1,4–1,5 мільёна рублёў. За вуглом ад іх стацьці некалькі айчыных пральных машын. На іх — такія ж цэтлікі аб продажах. Замежныя халадзільнікі больш чым за 2 мільёны рублёў, падаецца, увогуле не прыцягваюць увагі нешматлікіх у гэты час пакупнікоў.

партных, выбіраць ёсць з чаго. Усе беларускія пральныя машыны ў цэнтры гандлёвай залы прададзеныя, чакаюць памянёных вышэй гручыкаў. На ўваходзе ў аддзел у свабодным продажы засталіся толькі замежныя аналагі. Пры мне жанчына вярнулася па мабільным рэйчава з некім адносна пераноснай газавай пліты для дачы айчынай вытворчасці коштам 96 тысяч: «Ну і што, трэба ўсё роўна браць. А наконт газавая балона потым некай дамоўсис».

Дарчы, хто яны? Як мне падалося на той момант — пераважна людзі састарэлага ўзросту. Куплялі яны адносна танныя тавары. Вось у ішчэй секцыі пенсіонерка яўна задаваленная набыццём лютэража. За імі састарэлая пара выбрала неадарат свецільнік, далей у невялікай чарзе наступныя пакупнікі такога ж узросту прыгледзелі сабе таршар. На газавыя пліты больш нікто з іх нават не пазірае. Дарчы, адзіная айчынная мадэль тут ужо прададзена, купіць можна толькі электрычна-газаваю. Астатнія — замежныя. На супрацьлеглым ад халадзільнікаў баку таго ж першага паверха ёсць яшчэ адзін аддзел бытавой тэхнікі. Паліцы тут хоць і не пустаюць, але бачна, што яны добра «прааружаныя». На некаторыя імпартныя, найбольш папулярныя мадэляў пыхасоўся сярэдняга цэнавага сегменту (крыху больш за 400 тысяч рублёў) таксама бачныя паперкі аб іх продажах. Як і на айчыных ЗВЧ-печах. Затое побач — вялікі выбар ім-

шага, перадакцятажнага перыяду. Стацьці некалькі айчыных пральных машын, праўда, імпартных — крыху больш. Па-ранейшаму шмат замежных газавых пліт, а нашы выстаўлены ўсяго некалькімі адзінкамі. Затое халадзільнік — практычна на лобы суці і кішню. Наколькі змяніліся цэны, скажае цяжка, паколькі трэба параўноўваць канкрэтыя мадэлі тады і цяпер. Разгледзець жа на цэтліках такую інфармацыю не вельмі лёгка: відэа, з-за спешы яна напісаная ад рукі на маленькіх кавалачках паперы, не дзе часуцьці адсутнічала ўвогуле. Скажу толькі, што самы танны «Сарагатаў» каштаваў крыху больш за 700 тысяч, самы дарагі велькі «Атлант» — крыху больш за 1,6 мільёна рублёў. На першы, суб'ектыўны погляд, калі павелічыліся цэны і было, дык яно не вельмі заўважна. Большасць пакупнікоў, які і проста вывучала кошту і асартымент. Хоць я і заўважыў адзін, падаваўся б, знаёмы цэтлік, прычым з датай 12 студзеня. Праўда, на ім было напісана не «Прададзена», а сціпла, неяк нават незвычайна-сарамліва пазначана «Адкладзена» да якойсьці там гадзіны гэтай жа дня. Побач прадаўцы даставілі з упакоўчанай тары новую тэчню. Печка-ЗВЧ была ўжо засталеныя ўсе паліцы, што і звычайна. Пры мне мужчына, на выгляд пенсіянер, вырашыў набыць неадарат свецільнік...
Сяргей СТАРЫНАУ.

Крэдыты: у замежнай валюце без зменаў, у рублях — да 27 працэнтаў

«Сітуацыя з атрыманнем кредытаў пасля Новага года не змянілася», — паведамляе «Звязда» супрацоўніца інфармацыйнага цэнтру аднаго з п'яці найбуйнейшых банкаў краіны. Засталіся тыя ж працэнтныя стаўкі і ўмовы. Але гэта датычыцца толькі кредытаў у замежнай валюце.

Напрыклад, у «Прыорбанк» можна ўзяць кредыт на спажывецкія патрэбы да 2,5 тысяч долараў ЗША пад 15 працэнтаў гадавых бэд паручыцеляў. Пры атрыманні наяўных грошай кредыт даецца на 2,3 або 4 гады па жаданні кліента, а на пластыкавую картку — бестэрмінова. Пакуку аўтамабіля «Прыорбанк» крэдытуе, толькі калі той набываецца ў аўтасалона, быў выработаны не больш чым год таму і мае менш за 1000 км прабегу. Такі кредыт даецца пад 17 працэнтаў гадавых на 5 гадоў у доларах альбо еўра. Закладам з'яўляецца сам аўтамабіль і яшчэ адна ўмова — сума кредыту не павіна перавышаць 80 працэнтаў ад кошту аўта. Максімальны памер аўтакредыту — 30 тысяч долараў. Падобныя ўмовы ў гэтым банку і з крэдытаваннем будаўніцтва альбо пакуку жылля. Максімальная сума тут павялічана да 35 тысяч долараў, 20 працэнтаў кошту жылля кліент павінен аплаціць самастойна, працэнтная стаўка — 17 пунктаў, валюта — долары альбо еўра, тэрмін — 5,10 і 15 гадоў. Кредыт можна ўзяць як пад паручыцельства, так і пад заклад жылля, набыццё якога крэдытаецца.

З 8 студзеня змяніліся працэнтныя стаўкі на крэдытах у «Белінвестбанк». Тут, наадварот, кредыт можна ўзяць толькі ў беларускіх рублях. На спажывецкія патрэбы — пад 27 працэнтаў гадавых на 5 гадоў, максімальная сума — 10 мільёнаў, магчыма дэтармінавае пагашэнне.

На пакуку аўтамабіля тая ж працэнтная стаўка на 7 гадоў, але сума кредыту абмежаваная ўжо коштам самога аўта — крэдытацыя не больш за 70 працэнтаў. Аўтамабіль можа быць як новы, з аўтасалона (тады ён выступае ў якасці закладу і паручыцельства не патрэбна), так і былы і карыстаны, але не старэй за 10 гадоў. Банк бярэцца крэдытаваць і пакуку аўтамабіля ў фізічнай асобе, але толькі па беззачынным разліку. Гэта значыць, што прадавец павінен адрэчыць разліковы рахунак, на які будучы пераведзены грошы і заключыць з пакупніком дагавор куплі-продажу. Нарэшце, цалкам магчыма атрымаць у «Белінвестбанк» кредыт на набыццё, будаўніцтва альбо мену жылля. Праўда, таксама толькі ў беларускіх рублях. Абавязкова ўмова — 20 працэнтаў ад кошту жылля кліент павінен аплаціць сам. Толькі пры абмене, калі патрабавецца даплата, меншая за 50 тысяч долараў, банк пагаджаецца крэдытаваць 100 працэнтаў, калі сума даплаты большая — 80 працэнтаў. Працэнтная стаўка па жыллёвым крэдыце — 26 пунктаў для тых, хто набывае жыллё на агульных падставах, і 17 працэнтаў — для тых, хто мае патрэбу ў паліпашнікі жыллёвых умоў. Кредыт даецца на 20 гадоў.

У значнага дня павысіліся працэнтныя стаўкі на крэдытах у беларускіх рублях у «Беларусбанк». На спажывецкія патрэбы яны выраслі з 18 працэнтаў да 22 (для «яхароў сельскіх мясцовасцяў — да 20), яны, як і раней, даюцца тэрмінам да 1 года. На будаўніцтва жылля для тых, хто мае патрэбу ў паліпашнікі жыллёвых умоў, працэнтная стаўка на крэдыце складзе церап 20 пунктаў (для тых, хто прахывае, працэце і будзе жыллё ў сельскай мясцовасці — 16), для тых, хто будуюцца на агульных падставах, — 25. Тэрмін карыстання жыллёвым крэдытам — 15 гадоў, памер — да 75 працэнтаў кошту будаўніцтва (рканструкцыі) альбо набыцця жылля. Аўтакредытаванне «Беларусбанк» пакуку не ажыццяўляе.
Вольга МЯДЗВЕДЗЕВА.

Затрыманы м'янула «баксаў»

У першым выпадку, як паведамілі нам у прас-цэнтры ўпраўлення ўнутраных спраў Гомельскага аблвыканкама, мужчына рабіў усю крмынальную бізнёс, выкарыстоўваючы сапраўдны бум на валюту ў абменных пунктах горада на Сожкі, прама ў квартры, што не праішло міма ўвагі ўпраўлення Дэпартаменту фінансавых расследаванняў Камітэта дзяржаўнага кантролю Гомельскай вобласці.

І там быў зроблены выбыск пасля таго, як гаспадар яе абмянуў чатыры тысячы долараў на расійскія рублі. У яго знайшлі звыш 1,7 мільёна беларускіх, 153 тысяч расійскіх рублёў і 16,5 тысяч «зьялёных» з вывазай амерыканскіх прэзідэнтаў. Узбуджана крмынальная справа.

А ў другім выпадку вызначылася работніца аднаго з гомельскіх абменных пунктаў. У добрым эмісе гэтая слова, бо дапамагаў затрымаць мужчыну, які спрабаваў абмяняць фальшывую купюру ў 200 еўра, вырабленую на высокім прафесійным узроўні. Жанчына, маючы вялікі вопыт фінансавай работы, націснула кнопку экстранага выкліку міліцыі, і тут пра некалькі хвілін з'явіўся нарад.

Як потым высветлілася, дзюкучы пільнасць жанчыны былі закрыты канал, па якім з Украіны ў нашу рэспубліку стаўляўся падробленыя валюта: еўра і долары. Міністэрства ўнутраных спраў краіны выдала ёй прэмію — адзін мільён рублёў.
Уладзімір ПЕРНІКАУ.

Незалежная экспертыза Леаніда Заікі

НОВАЯ ЭКАНОМІКА — НОВЫЯ ПАДЫХОДЫ

новае краіны прафесура ў асуюнім занятай каментаратарствам. Складваецца ўражанне, што яна пазбягае ці бадзі выказваць сваё, скажам так, небясспрэчнае меркаванне па вострых эканамічных пытаннях. Гэта прыводзіць да масавага эфекту «вывучанай бездапаможнасці», якую як у часы браўнеўскага аэстыю. На гэтым фоне для развіцця інтэлектуальнай канкурэнцыі становіцца ролю адыграва б і заахочванне дзейнасці недзяржаўных цэнтраў паслядыпломнай адукацыі, школ бізнэсу, іншых сучасных структураў павышэння эканамічнай кваліфікацыі.

Аб асаблівасцях развіцця эканомікі краіны ў 2009 годзе і першачарговых заахдах, на якіх сёлета прыйдзецца засяродзіцца, каб пераадолець уздзеянне глабальнага крызісу, нам карэспандант гутарыць з незалежным беларускім эканамістам, кіраўніком аналітычнага цэнтру «Стратэгія» Л.Ф. Заікам.

— Стыхію эканамічнага крызісу мы яшчэ не адчулі на сабе ў поўнай меры і вельмі хочацца спадзявацца, што ён закране нас па мінімуму. Аднак яго верагодныя наступствы сёння і самая актуальная, і самая аб'ёмная ў грамадстве тэма. Дык што, Леанід Фёдаравіч, давайце і мы працягнем яе абмянуць.

— Размовы аб пераадоленні крызісу — гэта добра. Вельмі правільна, што не маўчым. Сёння мы павінны як ніколі быць згуртаванымі і аб'яднанымі, каб паспяхова пераадолець доволі складаны перыяд пад назвай сусветны крызіс. Цяпер важна быць атымістам. У майм разуменні гэта не той, хто проста верыць у лепшае, спадзяецца на ўдалы збег абставінаў, а той, хто справай набліжае гэта лепшае. Каб эфектыўна супрацьстаяць крызісу, неабходна аб'яднанне ўсіх магчымых і рэсурсаў краіны: матэрыяльных, фінансавых, інтэлектуальных.

Сітуацыя складваецца такім чынам, што Беларусь сёлета довадзецца адкаваць на вялікае кола выклікаў ці прасцей кажучы, вырашаць складаныя праблемы, у тым ліку і тая, якая нечакана прыйшла звыш. І разам з тымі праблемамі набраліся доволі шмат. І тут, на мой погляд, не трэба халіцца за ўсё адразу, а вычленіць тых, якія з'яўляюцца галоўнымі, сістэмнымі. І комплекснае вырашэнне і было б тым канструктыўным адказам на наступныя сацыяльныя і эканамічныя праблемы.

— Дык што 2009 год нам рыхце ў які ўвогуле прагнозі развіцця эканомікі планеты на найбліжэйшы перыяд?

— Сусветная эканоміка знаходзіцца цяпер у складаным становішчы. Многія развіцця краіны ў рэцэсіі або ўжо ўступілі нават у стадыю стагнацыі. Нагадаю, у цэнтры крызісу амерыканская фінансавая сістэма. Неперадманым, рызыкоўная і нават аварунтарна-зачыныя інавацыі ў іт-сферы (у першую чаргу нізкія працэнтныя стаўкі для ўсіх, хто пажадае) зрабілі таннае крэдыты на жыллё вельмі прывабнымі і лёгка даступнымі для насельніцтва ЗША. Але летась велізарныя крэдытны «пухлы» на сотні мільярдў долараў лопнуў, выбухнула іпатэчная катастрофа. Фінансавы крызіс пачаўся ў будаўніцтве,

Асабіста мяне непакоіць верагоднае банкруцтва прыватных сетак рознічнага гандлю і будаўнічай галіны Расіі, якія дагэтуль трымалі і квітнелі ў многім дзюкучым танным крэдытам. Не той Бог, калі гэта здарыцца, то немогі нашым прадпрыемствам, якія паспяхова паўстаўляю на расійскі рынак сваю прадукцыю, у тым ліку і будаўнічыя матэрыялы, давадзецца няспадка. Эголіда з прагнозамі, цяжкія часы чакаюць і расійскі агарны сектар. У выніку сур'ёзных праблемаў, думаю, нашы вытворцы сельгапрадукцыі дапаможучы расійцам.

— Як дастойна падрыхтавацца да гэтай сутэрцы з міжнароднай канкурэнцыяй, як кажуць, тварам да твару? Над гэтым трэба задумвацца ўжо зараз.

— Наўраўна, над вырашэннем найскладанейшай праблемы павышэння эканамічнай эфектыўнасці краіны. Гэты накірунак сярэд іншых прыярытэтаў я вельмі бачу як генеральны. Каб не займацца вынаходжванням веласіпеды і не марнаваць час на пошук свайго шляху метадам памылак і спробай, я раўю ў ўважліва вывучыць вопыт Кітая і некаторых іншых азіяцкіх краін, якія маюць бяспрэчна здатыкі ў развіцці канкурэнцездольнасці сваіх эканомік. Мы можам узяць у іх у якасці прыкладу некалькі пазіцый: максімальна прагматычная эканамічная жыццё, хуткасць вырашэння «дробных» праблемаў» прыватнага і дзяржаўнага бізнэсу, зніжэнне ўзроўню ўмяшання дзяржавы ў эканоміку.

— Інакш кажучы, перад намі паўстае задача занаціца, умоўна кажучы, стварэннем новай эканомікі?

— Так. Укладанню: менавіта эканомікі развіцця. Гэта будзе вельмі няпросты і запатрабуе шмат цярынення, бо яна павіна істаць адразвічана ад эканомікі механічнага прыросту вытворчых паказчыкаў. Адносна нядуёна былі дастаткова па высокіх цэнах прадаць за мяжу нафтапрадукты, калійныя ўгнаенні і закрыві асуючыя кантрольвалі ў Кітаі сотні тысяч мяцёлкаў, быццам бы самі не можам выра-

— Што канкрэтна нам даць «эканоміка ведаў»?

— Многае. Мы зможам не толькі паспяваць за новымі тэхналогіямі, але і быць у ліку і стваральнікаў. Паглядзіце, велізарная колькасць нашых прадпрыемстваў з'яўляецца ўзростам старых тэхналагічных працэсаў. А гэта стрымляе эканамічнае развіццё краіны. А пераход у стадыю «эканоміка ведаў» не магчымы без павышэння ўзроўню прафесійнай адукацыі ад рабочых да чыноўнікаў вяртыкалі і членуў ўрада. Апошнія павінны будучы сесці, вобразна кажучы, за парты і ўпарта вучыцца на такіх прадметах, як сусветная эканоміка, менеджмент, тэорыя і практыка рашэнняў праблем, макраэканоміка, сацыяльная палітыка.

— Ведаецца, але тут унікае пытанне: а настайніку ў, каго вучыцца?

— Слушана заўвага. На мой погляд, сёння ў навуцальных уста-

КРЫЗІС І РЫНАК

Апошні раз у мінулым годзе быў 15 дзён зноў наведззца туды. Што змянілася там за гэты час?

У маршрутным таксі давялося заплаціць ужо не 800 рублёў, а тысячы. Падумалася, што і на рынку ціна на тавары падскочыла на двадзесяці працэнтаў — крызіс. Але, на здзіўленне, у гэтым плане влічкі зрухнуў не назіралася. Паішоў у мясны павільён — там найбольш тоўпіліся людзі. Кошт свінны за паўмесяца не вырас — падлазо, за ціна на сала нават крыху ўпала. За кілаграм прасілі 9-12 тысяч, а самае адборнае мяса каштавала, як і паўмесяца таму — 18 тысяч рублёў. Выцігнулася чарга і калі павільён на Баранавіцкай пушчакафарыя.

Цэны выраслі галоўным чынам на імпартную прадукцыю. Засіруў у павільён гаспадарчых тавараў і ўбачыў, што фарба, шпаклёўка замежнай вытворчасці падскочылі ў цене на тых ж 20 працэнтаў. Па-даражала і марская рыба, а кошт навіцы не падскочыў.

Калі выстаўленай мэблі ні душы. Калі дзіўчыны калюсак і веласіпеды, якія выцігнуліся ў два рады, толькі адна дзіўчынка, пакуль

заплаціць ужо не 800 рублёў, а тысячы. Падумалася, што і на рынку ціна на тавары падскочыла на двадзесяці працэнтаў — крызіс. Але, на здзіўленне, у гэтым плане влічкі зрухнуў не назіралася. Паішоў у мясны павільён — там найбольш тоўпіліся людзі. Кошт свінны за паўмесяца не вырас — падлазо, за ціна на сала нават крыху ўпала. За кілаграм прасілі 9-12 тысяч, а самае адборнае мяса каштавала, як і паўмесяца таму — 18 тысяч рублёў. Выцігнулася чарга і калі павільён на Баранавіцкай пушчакафарыя.

Цэны выраслі галоўным чынам на імпартную прадукцыю. Засіруў у павільён гаспадарчых тавараў і ўбачыў, што фарба, шпаклёўка замежнай вытворчасці падскочылі ў цене на тых ж 20 працэнтаў. Па-даражала і марская рыба, а кошт навіцы не падскочыў.

Калі выстаўленай мэблі ні душы. Калі дзіўчыны калюсак і веласіпеды, якія выцігнуліся ў два рады, толькі адна дзіўчынка, пакуль

бацькі бавілі час са знаёмымі, забаўлялася за веласіпеды. Вось на гэтай пліцоўцы, сапраўды, крызіс. На выхадзе з рынку, калі пункту абмену валюты, усяго восем чалавек. Можна, падцягнуцца пад капенца дна, калі заахочыцца гандляць.

А вось праз дарогу, насупраць цэнтральнай брамы, ААТ «Тураў» (Гомельскага раёна) гандляваў кансерванай прадукцыяй, якую пакупнікі расхочвалі ўпакоўкамі. Бляшанка зьялёнага гароху каштавала 700 рублёў, фасолі кансерваная — 1600 рублёў, кукуруза таксама недарагая — 1400 рублёў. А цыбуля ўсяго

470 руб/кг, у той час як на рынку яе кошт быў тысяча і больш.

З убачанага можна зрабіць высноў, што на сёння ніякіх узрушэнняў на рынку няма, а вось нахад па крамах Баранавіцкага два дні таму прычынуў увагу да некаторых фактаў. Напрыклад, у молебных крамах стала больш прасторна, а яшчэ куплялі газавыя пліты, тэлевізары... ды і калі абмяніваюць валюты стацілі чэргі.

Ажыятаж пойдзе на спад, але тут многае залежыць, мяркую, ад таго, як павядзец сябе расійскі рубель.
Сымон СВІТНОУВІЧ.
Фота аўтара.

Па аб'ёме прададзеных банкамі насельніцтву мерных зліткаў...

Што ў нас летась, што ў гэты ж час у суседняй Расіі, насельніцтва літаральна «падсела» на золата: 2008 год стаў рэкордным па пошыце на гэты каштоўны метал. Расіяне, паводле некаторых звестак, набылі ў тры разы больш золата, чым у папярэднім годзе, а беларусы пабілі рэкорд 2007 года амаль удвая, прыкушы зліткаў больш за 2 тony, ад 49 кілаграмаў. Цікава, якую праявілі тады людзі, была цалкам зьяўляецца мясця: якой кошту жоўтага металу вышэй за межы 1000 долараў за трыкоўку ўнцыю, і золата было не толькі надзейным, але і доволі прыбытковым укладаннем зберажэння.

Нагадаем, што ў першай палове 2008 года пошыт на залатыя мерныя зліткі ў рэспубліцы нязмяненна толькі ўзрастаў. У прыватнасці, напачатку года, у студзені, аб'ём прададзеных фізічным асобам зліткаў у параўнанні з першым месяцам 2007 года павялічыўся амаль ў тры разы — з 84 кіло да 255. Цэны на зліткі ў нашай краіне не сталі на месцы і раслі разам з сусветным коштам высакорнага металу. Усе гэтыя бачнілі, разумелі, што на куплі-продажы золата можа быць і кароткатэрміновы перспектыве звыш, абылі вялікія грошы, і рабілі высновы: «апетыты» на золата раслі з месца ў месца. Эксперты з «Звязды», у прыватнасці, дэкан эканамічнага факультэта БДУ, прафесар Міхаіл КАВАЛЁЎ выказаў злы думку, што каштоўны метал на той момант пераацэнены і патанне. Што, уласна кажучы, і адбылося ўвосенне, калі ўзмаціўся долар.

Падобна на тое, што пасля з'яўлення новых «цінкікаў» на высакорны метал прычы «сцісціліся» і пакупнікі. Так, у лістападзе пошыт на залатыя мерныя зліткі ўраўнаважыўся са студзенскім. А што датычыцца снежня, то, паводле апошніх звестак Нацыянальнага банка, пошыт крыху знізіўся — беларусы набылі за месяц каля 193 кілаграмаў залатых мерных зліткаў. Тым не менш, пакуль мінулы год — самы «залаты»: два папярэднія толькі ў суме дагнали яго па аб'ёму прададзенага банкамі насельніцтву золата. Як паведаміў карэспанданту «Звязды» прас-сакратар галоўнага банка краіны Міхаіл Журавовіч, за

У апошнім раз

Сёлета кампанія па сукупным дэклараванні даходаў — апошняя. З 1 студзеня 2009 года ў Беларусі ўведзена плоская шкала падаткаабкладання. Гэта значыць, што любы даход, атрыманні падатковымі рэзідэнтамі рэспублікі, абкладаюцца па адзінай стаўцы 12 працэнтаў.

Як паведаміў начальнік аддзела кантролю за дэклараваннем даходаў і маёмасці фізічных асобай інспекцыі Міністэрства па падатках і зборах па горадзе Мінску Максім Бабко, пачынаючы з 2010 года кампанія па сукупным дэклараванні будзе адменена. Абавязак з'явіцца ў падатковую інспекцыю захаваецца толькі за тымі грамадзянамі, якія атрымліваюць даходы з-за мяжы. Аднак ім не трэба будзе падаваць даведку за асуюннага месца працы аб даходах, вылічаных і ўтрыманых сумах падатковага падатку. Даходы з-за мяжы таксама будучы абкладацца падаткам па стаўцы 12 працэнтаў.
Вікторыя МІХНЮК, «Мінск—Навіны».

Падаткі

Навука як выйсе з крызісу

У сённяшніх умовах стабільнае развіццё эканомікі без павышэння ролі навукі немагчыма. Гэта падкрэсліў першы намеснік Старшыні Прэзідыума Нацыянальнага акадэміі навук Беларусі Пётр Віцязь.

Паводле яго слоў, сёлета ў нашай краіне аб'ём фінансавання навуковых даследаванняў з дзяржбюджэту павялічыцца павялічыцца адразу на 24 працэнта ў параўнанні з мінулым годам. «Спадзяюся, усталюванне лідэры не будучы перагладжана, хоць складана і не выключаны варыянт па акорачэнні выдаткаў на менш запатрабаваных у краіне навуковых кірункаў — таго, што вучоўныя робяць, як кажуць, для душы», — сказаў ён.

У крызісны перыяд навука становіцца найбольш запатрабаванай і вывучыць тры прадпрыемствы, якія будучы абярацца на новыя, перадавыя распрацоўкі. Рэальны даход ад укаранення новай распрацоўкі будзе відавочны толькі на этапе выхад прадукцыі на міжнародны рынак. З гэтай прычыны беларуская навукоўцы імкнучыся інтэгравацца ў міжнародныя практыкі, найлепш у іх гэта атрымаць будзе ў межах Сэназной дзяржавы (Пётр Віцязь нагадаў стварэнне суперкамп'ютара, шэраг асуюсных расійска-беларускіх супрацінах праграм, праграм па стварэнні трансгенных арганізмаў, на наматырыялаў). Аднак навукоўца супрацоўніцтва беларусай не абмяжоўваецца Расійскай Федэрацыяй. У нас ёсць выдатныя праекты з Украінай, з Еўрапейскай краінамі і нават з альянсам НАТО. У Беларусі створаны новыя

формы сувязі навуцы з вытворчасцю — навукова-вытворчыя цэнтры і аб'яднанні па аграрным сектары, па вытворчых матэрыялах, па хімічнай вытворчасці, біярэсурсах.

22—23 студзеня ў Мінску прайшоў святавечны, прысвечаны 80-годдзю Нацыянальнай акадэміі навуц і Дню беларускай навуцы. Чакаецца, што для ўдзелу ў юбілейных мерапрыемствах прыедуць больш за 50 кіраўнікоў навуковых арганізацый і навукоўцаў з 20 краін свету (у тым ліку Расіі, Кітая, ЗША, Францыі, Германіі і інш.) У праграме — экскурсія па эканалізіцы і выстава інстытута НАН Беларусі, урочышты сходу навуковай грамадскасці, узаагароджанне дзеячў навуцы дзяржаўнымі праграмамі і прэміямі Нацыянальнай акадэміі навуц.

Інга МІНДАЛЁВА.

Ш БУДУЦЬ КРЭДЫТЫ, УЗЯТЫ НА СОРАК ГАДОЎ, ВЕРНУТЫ ЗА ГОД?

Суб'екты

ВОДГУЛЛЕ 7

13 студзеня 2009 г. ЗВЯЗДА

ТРЫЦАЦЬ ДВА ТАЕМНЫЯ ГАДЫ

12 студзеня 2009 года — 90 гадоў з дня нараджэння Васіля Хомчанкі

Лагер, у якім адбываў пакаранне Васіль Хомчанка, у якім адчуў голад, холад і неспаспелую працу (апавяданні «Баць Лёва з Бабырска», «Хлебёбак», «Гуляў у карты», «Порці кашы», «Кажушок», «Казімір — чалавек слабы», «Таня», «Падснежнік», «Адувачыч», «Кандыдат навуки стралок Амет», інш.) у нейкім сэнсе, хадзіў не ў нейкім, а ў сапраўды ў іх былі прамыя, навуковы Хомчанку разгадваў людзей, з якімі меў стасункі, знутры. Таму, першы чым дасягнуў суразумоў, ён шматкроць уважліва пераправаў яго ўчыні, паводзіны, словы. І толькі пасля такіх працяглых праверак прыбліжаў (але не да канца) да сябе і прыбліжаў сам да чалавека. Менавіта такі падыход, выпрацаваны ў пакуці і ўмовах, зборю яго на працягу трыццаці гадоў: ён хаваў сваю тямніцу як мог. Хаця іншы ўжо даўно спакусіўся б і ў нейкіх абставінах мог расказаць пра сваё нягледзячы мінулае. Дзеля таго, каб пашкадаваць, каб здзіўліць, каб самому адчуваць сабе на вышыні, маўляў, паглядзі ты, адбываў пакаранне, вытрымаў — малайчына! Эпітэты, якія ўзвышаюць неаддалькі, але слававольны людзей. Васіль Хомчанка такім не быў. У яго ваяванні, а потым і судзейскім жыцці (апавяданні «Салдацкі ліст», «І плакаў генерал», «Сяброўства размова на лётным полі», інш.), былі моманты, калі суразумоў можна было супакоіць, паспахаваць, расказаць яму свайго болю, але Васіль Фёдаравіч стрымліваў сябе, хаця даваўся гэта вельмі цяжка, дапамагаву чалавеку так, што той нават і не здагадаўся пра яго ўчыні (аўтабіяграфічныя апавяданні «Генераліст», «Стрэл і судзея»).

Васіль Хомчанка, пазванілі ў Камітэт дзяржбеспякі Беларусі і запыталі звесткі пра яго судзімасці. Сярод асуджаных Хомчанка В.Ф. не знаёчы. Крыху пазней такі ж самы адказ прыйшоў і з Масквы. Хомчанка, вядома, настойваў на правярцы справы. Неўзабаве з Ніжня-Амурскага лагера прыйшлі даведку, што Хомчанка адбываў пакаранне і вызваліўся 8 красавіка 1941 года.

Толькі пасля гэтых звестак у архівах КДБ знайшлі звестку пісьменніка. Вярхоўны суд БССР перагледзеў яе і рааблітаваў Хомчанку.

У чым жа прычына, чаму пісьменнік застаўся не раскрыты, нягледзячы на шматлікія праверкі спецааргану? На першы погляд, гэта звычайная нэўважлівасць, якую чалавек дапускае ў сваёй дзейнасці амаль штодня.

Мне вельмі падабаецца Хомчанка — выказаў здану Васіль Хомчанка ў артыкуле, а потым і ў аўтабіяграфічнай апавесці «Крэсла з гербам і розныя крмінальныя апавесці», — пры вывазе з Мінска архіваў НКВД у час вайны мае ўліковае картка ды, відаць, і сама справа былі засунутыя ці то не ў тую скрынку, ці то можа нават не ў тую папку. Таму пры праверках сярод асуджаных мае прызвічані і не знаходзілі.

Трыццаць гадоў Васіль Фёдаравіч насіў у сабе тямніцу як мог. За гэты час ён прайшоў па многіх франтах Вялікай Айчыннай вайны і закончыў яе ў Аўстрыі камандірам мінамётнага ўзвода. Скончыў Буйнаўскае пяхотнае вучэльню, ваенна-арыўрдынае акадэмію ў Маскве, 17 гадоў служыў у ваенных трыбуналах судзейці і толькі калі выйшаў на пенсію, папраасу рааблітацыі.

Многім чытаццю, вядома, зашкаваць, якое ж палітычнае значнасць учыніў Васіль Хомчанка. Вось як пісьменнік распаўвае ў артыкуле: «Прыслаў бацька з вёскі ліст, што не можа разлічыцца з падаткамі: мяса здаў, малако здаў, вярнуў здаў, грошы заплаціў, а на працягу ўсё ўжо год нічога не даюць. Бацька прасіў мяне: «Можа б ты, рыль, быццам, павінен быць вылічыць свет на старонках газеты «Літэратура і мастацтва», але ж па нейкіх прычынах (пазней стала вядома) былі зняты. У хуткім часе артыкул надрукавала латышская газета «Атмода» на рускай мове. Пра месца масавых расстрэлаў грамадзян у трыццаці гады на тэрыторыі сучаснага парку Чалюскайцаў у Мінску пісьменнік вёў гутарку з падпалкоўнікам юстыцыі ў адстаўцы Міхаілам Абрамавічам. Са слоў вядомага пракурора, неспарэднага сведкі экзакучыў, падрабачана апісваліся працэдура і месца расстрэлаў у лесе, там, дзе цяпер месціцца парк Чалюскайцаў.

Артыкул крануў мяне да глыбіні душы. Не менш усхвалявана працэдура і тая бальчачыя словы пісьменніка, дзе Васіль Фёдаравіч расказавае пра сябе.

Вось цытата з артыкула: «Пра свой арышт, судзімасці, я адкрыўся толькі пасля вайсковых службаў, калі выйшаў на пенсію. А асуджана я быў у трыццаці сёмым годзе Спецыяльнай калегіяй Вярхоўнага суду БССР, за так званую антысаветскую агітацыю на чатыры гады лагера і тры гады паражання ва ўсіх прыватна пасля адбываў пакарання.

Мая судзімасць, пра якую я адкрыўся, здзіўляла ўсіх знаёмых і асабліва мае трыбунальскае начальства. Як жа так? Чалавек асуджаны за дзяржаўнае значнасць, а пры судзейці трыбуналу і сам судзіў? Мала таго, з пазнейшым судзімасцю, з паражэннем прапаву ўсталя паісці ў войска, уступаючы ў камсапол (дзямуроз), па тым ужо быў камсаполцам), потым у партыю, скончыў вайсковыя-пяхотнае вучылішча, ваяваў, атрымаў і ордэн, і медаль, а пасля вайны паўсюду і скончыў ваенна-арыўрдынае акадэмію, куды быў абдбор слухачоў вельмі строга. Трэба сказаць, што я і сам у тых гадах здзіўляўся, чаму мяне не выкрывіць, не спыніць маю кар'еру? У яго ўпэўненні, што мяне правяралі асабіста неаднойчы, і не маглі не даведацца пра маю судзімасць, — усё асуджана ў нас на строгае ўліку. Тады ж чаму мяне пра гэта не гаварыць, а наадварот, расцяняючы перада мной усё дзверы?»

Усе бальчачыя кропкі над «і» мінулым жыццём Васіля Хомчанкі былі пастаўлены падчас рааблітацыі ў 1969 годзе. Пракурорам БССР у той час працаваў генерал-маёр юстыцыі, змяляк, родам з Магілёўшчыны Пастэрнін, якім Хомчанка ў яго быўнае вайсковы пракурорам Беларускай ваеннай акругі быў у добрых стасунках. «Васіль, судзіўся — не паверыў ён. — Не можа быць.

Не паверыў ніхто і ў пракуроры, бо ў тую ж хвіліну, у прысутнасці

гасанарна рубля спрыяў распаду Саюза.

Сын знаёмага Узяў крэдыт пад 150 млн і пабудоваў кватэру — крэдыт доўгатэрміновы і бацька кажа: «Калі далей так пойдзе, то даць Бог з крэдытам за пару гадоў разлічыцца».

А вось сусед купіў кітайскі джып — на пяць гадоў яму выдалі 18 тыс. долараў пад пяць працэнтаў і цяпер малады чалавек «чэша рэпу», як тыя долары вярнуць банку.

У Амерыцы банкрутамі найперш сталі прыватныя банкі, а ў нас, галоўным чынам, крэдытны дзяржава. А ці ёсць механізм, які падтрымавае нашу фінансавую сістэму ад падобных абвалаў? Можна доўгатэрміновыя крэдыты «прывязаны» да долара ці іншай валюты?

Калі чытаеш ці чуеш, што ў крызіса ёсць і стаючыя моманты, маўляў, больш таннымі стануць аўтамашыны, мабільныя тэлефоны... у чалавека ёсць магчымасць праверыць свае здольнасці — пашукаць новую працу, то гэта прымушае задумвацца.

Мы не ведаем, чым гэты крызіс закончыцца ўвогуле і да якіх наступстваў ён прывядзе. Я не кажу пра Беларусь, у тым што мы выстаям, сумнення няма. Чого наш народ толькі ні бачыў і ні перажываў. Але ніхто не ведае ў што выліцца сённяшні крызіс у агульным. Якія зрукі адбудуцца ў свеце. Гісторыя паказвае, што зацяжкія эканамічныя крызісы ўнутры краіны падштурхоўваюць урад на дзяржаўныя павінны адцягнуць увагу на сельскую гаспадарства, на прыклад, распацаць знешні канфілікт.

Калі Аргенціна ў свой час апынулася ў эканамічным калапсе, то тагачасная хунта паспрабавала аднавіць у Англіі Малайскія астравы. Але тая вайна была лакальнай.

Не будучы фаталістам, хачу адзначыць, што сувесны эканамічны крызіс можа стаць выпрабаваннем для чалавецтва ў гэтым стагоддзі.

Сымон СІВІТНОВІЧ.

Фінансава-эканамічныя крызісы вядомыя чалавецтва з незапамятных часоў: падобнае здаралася даволі часта. Але каб крызіс ахапіў усю планету, як летась, то такое, здаецца, упершыню.

Бурнае XX стагоддзе было багатым на розныя крызісы і канфілікты, але ніводзін з іх, за выключэннем Другой сусветнай вайны, не ўдзяваў у свой кругаварот столькі краін.

У трыццаці гады эканоміку ЗША ахапіла Вялікая дэпрэсія, але ў гэты ж час у Еўропе пачаўся эканамічны пад'ём — наперадзе малячыў Цьноў новай вайны.

Пасля Другой сусветнай на планеце ўсталяваліся дзве сацыяльна-эканамічныя сістэмы. Яны хоць і ўплывалі адна на другую, але не ў такіх ступені, як гэта адбываецца сёння — калі эканоміку ўсіх краін цесна звязаныя між сабой. Распад сусветнай сацыялістычнай сістэмы найперш быў звязаны з эканамічнымі крызісамі, які ў дзевянаццатае стагоддзе пачаўся сацыялізму.

Ужо на пачатку XXI стагоддзя гэтыя краіны свету (выключэннем — Куба і Паўночная Карэя) пайшлі па шляху рынковых адносін. У тым самым апынуліся ў адзінай эканамічнай запрысці. І не дзіўна, што абвал у ЗША — лідара сусветнай эканомікі, выклікаў такія негатывыя наступствы ва ўсім свеце — спрацаваў прычыні даміно.

«Увесь свет жыў у крэдыт», — выказанае даволі папулярнае і ў нас, але яго прымудліва не гаспадары, а фінансісты, бо на крэдыты жыць.

Чалавеку найлепш, калі ён не мае крэдытаў, а жыць на грошы, калі жыць у кішні. Але і адмаўляць крэдыты нельга, сёння немагчыма без іх абшчыні (напрыклад, жыллёвае будаўніцтва, камерцыя...), але калі эканамічная сістэма не стабільная, то крэдыты ператвараюцца ў пятлю, якая можа фінансавана задушыць чалавека, падпрыемства, банк ці нават падаць усе фінансавую сістэму краіны.

«Увесь свет жыў у крэдыт», — выказанае даволі папулярнае і ў нас, але яго прымудліва не гаспадары, а фінансісты, бо на крэдыты жыць.

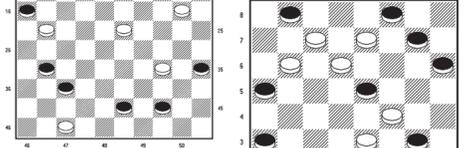
Чалавеку найлепш, калі ён не мае крэдытаў, а жыць на грошы, калі жыць у кішні. Але і адмаўляць крэдыты нельга, сёння немагчыма без іх абшчыні (напрыклад, жыллёвае будаўніцтва, камерцыя...), але калі эканамічная сістэма не стабільная, то крэдыты ператвараюцца ў пятлю, якая можа фінансавана задушыць чалавека, падпрыемства, банк ці нават падаць усе фінансавую сістэму краіны.

ШАШКІ

Пад рэдакцыяй майстра спорту Мікалая ГРУШЦЫСКАГА

ГОСЦЬ З ЛАТВІ

Свае новыя творы для аматараў 100-клетак даслаў наш аўтар з Рыгі Генадзь Андрэеў, якім будзе прыемна іх разгледзець:

- № 1. БЕЛЫЯ: 9, 13, 20, 21, 23, 34, 47 (7). ЧОРНЫЯ: 12, 16, 31, 35, 37, 43, 44 (7). Перавага белых. Пераканайцеся ў гэтым самастойна. Таксама будзем рады вашым рашэнням.
- № 2. БЕЛЫЯ: 11, 21, 24, 25, 29, 30, 37, 49 (8). ЧОРНЫЯ: 9, 18, 28, 33, 35, 36, 38, 40 (9).
- № 3. БЕЛЫЯ: 17, 21, 24, 29, 38, 41, 42 (7). ЧОРНЫЯ: 7, 8, 26, 28, 33, 36, 40 (7).
- № 4. БЕЛЫЯ: 8, 25, 32, 34, 37, 41, 42 (7). ЧОРНЫЯ: 14, 20, 21, 23, 28, 29, 33 (7).
- № 5. БЕЛЫЯ: 11, 20, 21, 27, 39, 41, 43 (7). ЧОРНЫЯ: 12, 23, 24, 29, 42, 45 (6).
- № 6. БЕЛЫЯ: 6, 16, 23, 28, 32, 38, 41, 44 (8). ЧОРНЫЯ: 12, 13, 17, 18, 24, 29, 34, 36 (8).
- № 7. ЧОРНЫЯ: 11, 22, 17, 39 (33 А) 28, 23, 28х. А(34) 30, 28х.
- РАЗВ'ЯЗКІ, КАЛІ ЗДОЛЕЕШ!
- Вашу сілу гульні ў шашкі дапамогуць праверыць чарговае заданні аўтарскага конкурсу-6 на прызы майстра ФМЖД Віктара Шыльгі (Мінск):
- № 8. БЕЛЫЯ: b6, c7, d6, e3, e7, f4, h2 (7). ЧОРНЫЯ: a3, a5, b8, e5, h8, g3, g7, h6 (8).
- № 9. БЕЛЫЯ: d4, дама b2, b8 (3). ЧОРНЫЯ: f4, g3, g5, h2 (4).
- А ў рамках бліца-42/5, перамога якога таксама будзе адзначана, разв'язце праблему нацыянальнага майстра Пятра Шклубава (Наваполацк):
- № 10. БЕЛЫЯ: a3, a5, b4, c1, c3, c5, d2, e1 (8). ЧОРНЫЯ: a7, c7, e3, e7, f4, f6, g3, g5, h4 (9).
- Ва ўсіх трох кампазіцыях белыя пачынаюць і выбіраюць.
- Тэрмін для адказаў звычайна — два тыдні. Накіроўваць іх на адрас: 220013, г. Мінск, вуліца Б. Хмяльніцкага, 10-а, рэдакцыя газеты «Звязда», рубрыка «Шашкі».

Крымінал

Не абышлося

У Ганцавіцкай бальніцы памёр 32-гадовы жыхар в. Агарэвічы. Яго з цяжкай траўмай галавы прывезлі раніцай 1 студзеня, а праз пяць дзён пацярпелы сканаў.

Следства высветліла, што мужчыну нанёс траўмы яго брат падчас застопа 29 снежня. Вось так і сустралі браты Новы год — адзін з надзей, што усё абдыдзе, а другі — у непрытомнасці.

Новы год адзначылі

Вучань з в. Булашы Іванюкаўскага раёна пад кіраўніцтвам дарослага хатрынікі з г. Стопіна вырашылі на Новы год абраваць храму Століскага раёна ў в. Вялікіх Вікарэвічах і пралезці туды праз дах. Аператыўнікі выйшлі на іх і след, але ў украдзеных амаль 4 мільёнаў удалося вярнуць толькі 700 тысяч.

Малады ды ранні

На Каледзі ў Пінску 17-гадовае беспрацоўнае напад на вучня сяродняй школы ў рабочага. Здарылася гэта вечарам у самым цэнтры горада на плошчы Леніна. Забраўшы ў пацярпелых сотавыя тэлефоны і пабіўшы іх, рабаўнік паспрабаваў збегчы, але быў затрыманы. Высветлілася, што ён ужо сядзеў за рабаваннем.

Сымон СІВІТНОВІЧ.

«ВАЛАСЕНЬ—ВАЛАСНЯ, ЧАГО ТЫ СЯДзіШ У ГРЭШНАГА ЧАЛАВЕКА?»

Магчыма, аўтар рубрыкі «Сіла слова» ведае замовы ад «валасніка» і «рожкі». Калі ласка, змясціце гэтую інфармацыю на старонках нашай газеты.

Замовы ад рожкі (рожнага запалення, рожнага пацярвання, рожнай бальнічкі і г.д.) раней вельмі часта сустракаліся сярод запісаў фальклору. Усё справа ў тым, што імя, нягледзячы на поспехі тагачаснай медыцыны, працягвалі лячыць людзей. Нават урачы з бальнічкі накіроўвалі хворых на гэтую хваробу да знахароў, каб ты адшталі ім хваробу. Медыкі таксама верылі (і паспелі ўжо гэта праверыць), што замовы дапамагалі імні пацяментам. Каб не казаць лішняга, правяду адзін факт — маю маму, калі яна падхапіла рожку, з раённай бальнічкі загалі завезлі ў вёску Дабраслаўку Пінскага раёна, дзе бацька «спліла яндугу» за два разы, а трыці раз шалтала «завочна».

Напрыклад, тую ж Іспанію ратвалі ўсім светам — краіна ледзь не стала банкрутам.

Яшчэ перад Новым годам, гледзячы на курсы валюты ў нашых абменных пунктах, я думаў: «Як наш рубель яшчэ можа трымацца на такім высокім узроўні да долара і еўра, калі расійскі рубель?»

І тое, што беларускі рубель пасля Новага года выраўняў, і ў гэтым нічога надзвычайнага няма. Можа Беларусь застацца ў баку ад працэсаў, якія адбываюцца ў сусветнай эканоміцы, — мы ў яго інтэграваны. Калі Расія праводзіць дэвальвацыю, то і наша рэакцыя павінна быць адпаведнай, нахалі...

Амерыка — Амерыка і, як кажуць, нам бы яе праблема. А я хачу закрануць яшчэ раз праблему, якая ўздымалася ў гэтым годзе. І іншымі краінамі, вольна ці не, прыхадзіла прытрымлівацца правілаў гульні ўстаноўленых ЗША ў фінансава-эканамічнай сістэме свету. Але і сама Амерыка стала закладніцай сваёй крэдытнай сістэмы. Людзі будуюць дамы, купляюць аўтамашыны, вучацца... і ўсё ў крэдыт. Вось гэтая сістэма і не вытрымала. Менавіта з банкаў і пачаўся абвал.

«Увесь свет жыў у крэдыт», — выказанае даволі папулярнае і ў нас, але яго прымудліва не гаспадары, а фінансісты, бо на крэдыты жыць.

Чалавеку найлепш, калі ён не мае крэдытаў, а жыць на грошы, калі жыць у кішні. Але і адмаўляць крэдыты нельга, сёння немагчыма без іх абшчыні (напрыклад, жыллёвае будаўніцтва, камерцыя...), але калі эканамічная сістэма не стабільная, то крэдыты ператвараюцца ў пятлю, якая можа фінансавана задушыць чалавека, падпрыемства, банк ці нават падаць усе фінансавую сістэму краіны.

У сярэднім будоўля дома амерыканцаў абшчыліцца ў 180 тыс. долараў і чалавек за свой дом разлічваецца сам. А ў нас дзяржава на дом даваў крэдыт на сорок гадоў пад мізэрны працэнт і з адтэрміноўкай на пяць гадоў. Яшчэ той крэдыт не пачалі выплачваць, а вяртаць ужо трэба не 100 тысяч, а значна менш, калі перавесці атрыманыя мільёны ў долары. Успомнім, які бралі крэдыт (не ўсім давалі) у савецкіх рублях. Адзін узяў 50 тысяч, а другі — сто ці больш, а затым за месцаў другі ўсё суму вярталі банкам. Страшэнны абвал та-

Над тым, што здарылася з курсам еўра за нейкі месцаў да Новага года, прымушае задумвацца. Пакінуце курс з 3280 рублёў да 2600 рублёў за 1 еўра не прымуці людзей як мага хутчэй збавіцца ад еўрапейскай валюты, а вось хто меў вялікія грошы, за гэты час паспелі перавесці іх у еўра па максімальна нізкім курсе і сёння спецыяльна працнліся з першымі пеўнямі, усталяў штур майго старонкага радзіпрыёмніка і рэзекту (гук быў яшчэ уключаны) і ўключылі заўвагу на касету вышчаванне. А я спрасоку, сапраўды, падумала, што мяне вінуць у прамым збыры. Пасля фантазёры казалі, што здзіўленне на мам тэры трэба было бачыць.

Час цудаў, ці Дзедам Марозам можа стаць кожны

Ведаю дзяўчынку, якая доўгі час была ўпэўнена, што Дзед Мароз існуе, бо на кожны Новы год атрымлівала ад яго падарункі. За месцаў да свята Таня пісала ліст чарніку з чырвоным мяшком. Вечарам яны разам з бацькам, які працуе ў лесніцтве, адвозілі ліст у лес і хавалі яго ў спецыяльна адрэзанае дрэва. Гэты час. Час, здаецца, цягнуўся, як карапа. Увесь апошні дзень снежня Таня не магла знайсці сабе месца, а вечарам цёплым апаралася і чакала на дзверы, калі бацькі вярнуцца з працы, каб разам паехаць у лес. І кожны раз малая знаходзіла свой падарунак там, дзе напярэднімі пакалада ліст. Зараз Тана 22. Яна ведае, што Дзед Мароза не існуе. Але працягвае пісаць яму лісты і чакаць навагодняга цудаў, як у дзяцінстве.

І Тана такая не адна, цудуў у Новы год чакаю я, чакаеце вы, іх чакаюць усё без выключэння незалежна ад ўзросту. А што, калі не проста сядзець і чакаць, а пачаць іх рабіць сваімі рукамі? Чаму б кожнаму з нас не стаць на нейкі час Дзедам Марозам хоць для аднаго чалавека?

— Добра. Але чым можа здзіўліць на Новы год? — скажаце вы.

Па адказ на гэтае пытанне я звярнулася да самых звычайных людзей, якіх сустрапа на дарозе дадому:

«Я быў б на небе ад шнасіа, калі б мне падарылі прагулку на паветраным шары з каханым чалавекам». «А я магу пра салот, які налісаў бы мае імя на небе». «Цудоўна было б, каб хоць адна зорка на небе насіла мае імя». — вось самыя цікавыя адказы раматнікаў.

«Узрадаваўся б прысёнку з брыльянтам», «крутому аўтамабілю», «лепшы падарунак для мяне — чырвоны скутар», «праляйнае машыне, даўно пра я маю», — адказвалі прагматыкі.

Адны з радасцю дзіліліся сваімі гадзіннямі (магчыма, мая навагодняя шапка спрыяла гэтаму), іншыя спрабавалі пераказаць, што іх нічым немагчыма здзіўліць. А адзін малады чалавек звярнуў да мяне з просьбай: «Хачу здзіўліць каханую дзяўчыну. Можна, вам дадзіць што-небудзь незвычайнае? Раскажыце, калі ласка».

Летась я атрымала ў падарунак маленькую злёпную газавую лямпу, якая цяплець у якасці элемента інтэр'еру на халадзільніку побач з бубліным самаварам, сёлета сябар здзіўліў шклянкой бутэлькай, якую за год расфарбаваў гуашшу спецыяльна для мяне зусім незнаёмым мне чалавек, а сабробка — шалкаладная цукерка, на абортцы якой была выява Будслаўскага касцёла, з якім звязана так шмат прымых успамінаў. Гляджу на гэтыя, на першы погляд зусім непатрэбныя рэчы, і на сорцы робіцца цяплей. Але ўсё ж такі самым запамінальным і арыгінальным падарункам у сваім жыцці лічу прывесчаны мне выпуску навінаў на радыёстанцыі «Сталіца», заўятай амаатарскай якай я была тры гады таму. Але пра ўсё па чарзе. Гэта было 4 лістапада. У сем гадзін раніцай мяне разбудзіў прыемны голас Дзмітрыя Смірнова — ён у той час чытаў навіны на радыё «Сталіца». Дыктар распавядаў вярнуць краіне, што ў Надзеі—Запальнічкі сёння дзень нараджэння. Пасля я пачула галасы маіх сяброў, выкладчыкаў, незнаёмых людзей, якія ў прамым эфіры вышавалі мяне на беларускай, кітайскай, нямецкай, англійскай мове. Азірнулася вакол і не магла прамавіць і слова. А мае сябры аж качаліся па падлозе ад смеху. Як высветлілася, гэта

калі курс еўра вырас, — мае вялікі прыбытак. А той факт, што тады людзі ігнаравалі валюту — сведчанне таго, што яны дэвалілі рублю.

Сёння, як ніколі патрэбна разважлівацца і ашчаднасці. Магчыма, ёсць сэнс адмовіцца ад нейкага амбіцыйнага праекта, які для горада ці вёскі не мае эканамічнага значэння, а падтрымаць падпрыемства? У тых жа Баранавічах ёсць такія варыянты.

Крызіс яшчэ наперадзе і дзядзёцца яго перажыць.

Калі чытаеш ці чуеш, што ў крызіса ёсць і стаючыя моманты, маўляў, больш таннымі стануць аўтамашыны, мабільныя тэлефоны... у чалавека ёсць магчымасць праверыць свае здольнасці — пашукаць новую працу, то гэта прымушае задумвацца.

Мы не ведаем, чым гэты крызіс закончыцца ўвогуле і да якіх наступстваў ён прывядзе. Я не кажу пра Беларусь, у тым што мы выстаям, сумнення няма. Чого наш народ толькі ні бачыў і ні перажываў. Але ніхто не ведае ў што выліцца сённяшні крызіс у агульным. Якія зрукі адбудуцца ў свеце. Гісторыя паказвае, што зацяжкія эканамічныя крызісы ўнутры краіны падштурхоўваюць урад на дзяржаўныя павінны адцягнуць увагу на сельскую гаспадарства, на прыклад, распацаць знешні канфілікт.

Калі Аргенціна ў свой час апынулася ў эканамічным калапсе, то тагачасная хунта паспрабавала аднавіць у Англіі Малайскія астравы. Але тая вайна была лакальнай.

Не будучы фаталістам, хачу адзначыць, што сувесны эканамічны крызіс можа стаць выпрабаваннем для чалавецтва ў гэтым стагоддзі.

Сымон СІВІТНОВІЧ.

І зноў Новы год

Сымон СІВІТНОВІЧ.

І зноў Новы год

Сымон СІВІТНОВІЧ.

САМЫЯ НЕЗВЫЧАЙНЫЯ ПАДАРУНКІ, ЯКІЯ ВІ АТРЫМЛІВАЛІ?

Тэцяна, дэзыянер па прызнанні:

— Кілаграм мадагаскарскіх суханых мандарынаў. Ірына, журналіст:

— Мне не дарылі незвычайных падарункаў. Усе звычайныя: гадзінкі, маечка, талерка... А вось я пасля таго, як асавола спецыяльную камп'ютарную праграму, зрабіла фільм для аднагруппніца з фотаздымкаў і відэазапісаў. Усе былі ў захапленні, а аднагруппніца нават заплакала ад радасці. Вось я і д

СКАНВОРД + СУДОКУ Склаў Яўген ЛЯХАЎ.

1:2500000 або ў 1 см 25 км

Тое, што і белы грыб (выява з паштовай маркі)

Самая вялікая ў свеце жабра

Песня Ігара Лучанка

Тое, што і снежны барс

Бялая грашовава адзіна ў Францыі

Чалавек падобны істота

Тое, што і белы грыб (выява з паштовай маркі)

Аэрапорт у Парыжы

***, сцяг і сімвал дзяржавы

Электрычны зараджаны навігацыйны прыбор

Т.зв. гарадская ластавка

Кармавы на караблях ВМФ

Вельмі вялікая гарачыня

Кіславы прыкладна дэкаліна

Мікра-літэра ў ГДР з 1958 года

Дэталі конскіх вупражы

Павустроў у Амерыцы — сусед Чукоткі

Таор астра-лага

Навука аб дзяржаўных хваробах

Рака ў Марока; даўжэй за наш Нёман

Выпаляе месца ў лесе

Горад у Італіі ля Тырэнскага мора

Размер заробнай платы

Калона гандлёвых суднаў

Манета ў Старажытнай Візантыі

Вечназелёнае дрэва з пахам ісландскага дрэва

Галіны хвойнага дрэва

Дайней: натуральны падатак на Русі

Старажытна-рымскі паэт і сатырык

Т.зв. лясныя жаваранак

Дэкаратыўная расліна з пахкімі кветкамі

Форменная куртка з накладнымі кішэнямі

Горад-порт у Японіі, на востраве Хоккай

Масавы каргодны танец

Стрэсны ветрам плады

Хімічны элемент, галаген

Ядавільная змяя ў пустынях

7 6 8 4 9
8 3 9 5
3 5
5 3 8 7
8 1
7 1 5 4
4 5
5 8 6 1
2 3 5 9 6

СУДОКУ. У квадраце з 9 на 9 клетак трэба размясціць лічбы ад 1 да 9 уключна такім чынам, каб у кожным гарызантальным радку, кожным вертыкальным слупку, а таксама ў кожным малым квадраце 3 на 3 клеткі, абмежаваным тлустай лініяй, кожная лічба сустракалася толькі адзін раз, без паўтору.

Знаўці кажуць: калі правільнае рашэнне не атрымліваецца, то паспрабуйце рашыць судoku пазней — яно можа прыйсці як аказанне.

ПРАВЕРЦЕ, КАЛІ ЛАСКА, АДКАЗЫ
Сканворд (31 снежня 2008 г.). Па гарызанталі: Ахеджазав, Брыль, Гара, Дагавор, Скапа, Адзіт, Паля, Аўтамат, Агарак, Дата, Карчак, Партал, Арка, Але, Баркас, Буркоў, Барх, Гама, Гам, Рэган, Літва, Янка, Гар. Крода, Сотка, Армура. **Па вертыкалі:** Балаайка, Брыльска, Дугар, Арбат, Чарка, Гумка, Карга, Краска, Ват, Мікшоў, Карагод, Карг, Арс, Аржа, Велюр, Дар, Астат, Барада, Табу, Напад, Рог, Парастак, Халат, Аюка, Якаўлеў, Натура.

Сканворд (10 студзеня). **Па гарызанталі:** Мікраскоп, Нары, Язь, Конік, Схіма, Опера, Нева, Тааврыш, Наступ, Кале, Саната, Каваль, Прагал, Рок, Сапа, Пасада, Кнот, Луна, Кап, Рэган, Нітка, Ранак, Ага, Габон, Хутар, Тэлескоп. **Па вертыкалі:** Ларнет, Суп, Бінокль, Кавун, Аскет, Арган, Нерат, Аюка, Аплата, Кош, Прагул, Крапя, Агат, Звер, Набат, Пльнь, Эрэ, Сані, Паркан, Газа, Мінск, Сіг, Метафара, Кабул, Лодка, Апенька, Натопл.

Усмійнемся!

Вось доктар жартуе, жартуе, потым на клізму як націсне...

— Вой, ваш Сёмкачка з твару — выліты тата!
 — Гэта не страшна, быў бы здаровы!

— Ну, жонка, будзем спаць, ці што?
 — Спачатку ці што, а потым спаць.

— Твой шмат п'е?
 — Да зялёных чарцей!
 — А мой яшчэ і з ім!

У старажытных егіпцянаў было ні хвіліны вольнага часу, таму што яны будавалі піраміды. А ў старажытных грэкаў вольнага часу было зашмат, таму яны даказвалі формулы, па якіх старажытныя егіпцяне будавалі піраміды.

ПРЫСВОЎ 120 МЛН?..
 Індывідуальны прадпрымальнік з Палацка, у дачыненні да якога ўзбуджана крымінальная справа Глыбоцкім РАУС, падазраецца ў «прыхатызашы» грошай ААТ. 49-гадовы мужчына, як мяркуецца, яшчэ ў снежні 2007 года рэалізаваў прадукцыю «Глыбоцкага кансервавага камбіната» на суму 120 мільянаў рублёў, а вырваныя грошы паклаў ва ўласную кішэню.

Ігар ГРЫШЫН.
ПАКАРАЛА СЯБЕ
 Пенсіянерка з Баранавічаў завяла ў мільцыю на сваю суседку, што та ўкрапа ў яе на аўтобусным прыпынку пакет з дакументамі і грошамі. Пасля разбору следчых, дакументы і грошы знайшлі дома ў заяўніцы. На яе і завялі крымінальную справу за падман.

Сымон СВІТУНОВІЧ.

Практыка
ПАРАДЫ РЫБАЛОВА-ПАЧАТКОЎЦА
3-я: Лоўля на мармышку
(Заканчэнне. Пачатак у нумарах за 10, 17 верасня, 2 снежня 2008 г.)
 Пры лоўлі на мармышку неабходная пастаянная праца і пільнасць. Лёска не павіна блытаць у рукавіцах або палпачках. У неспражытаваных рыбалова тонкая лёска лёгка рвецца пры заходзе больш-менш буйнога акуна або пры захватзе аб край лёду падчас выцягвання рыбы. Выпраўляючыся на зямлю, рыбаловы павінен прычынаць рыбу, арышыша або невялікага чарыяка. Паддымае нават кавалачак чырвонай ваўнянай ніткі. Падчас лоўлі з лункі, які правіла, выдзіраюць шарош. Мармышкі апускаюцца на дно. Кончык вудзіла ўсталяваць у некалькіх сантыметрах над паверхняй вады. Затым мармышка павольна падымца, прымушваючы яе нысцяцца падрыгваць. Есць шмат спосабаў такога гульні: хуткая траўняна, калы выдзіраць ўверх-уніз, пстрычкі па ву-

дзіліне і г.д. Кожны павінен знайсці той стыль, які лепш за ўсё падыходзіць для яго рукі. Часам рыба не згаджаецца нават для выгляду адравацца ад дна. Бывае, рыбу атрымоўваецца раздараць толькі на метравы або паўтара-метравы лідзі. Калі рыба бярыцца, квіок гнецца ўніз. Не трэба занадта рэзка падсяжыць, каб пазбегнуць абрыву лёскі або высоквання мармышкі з рыбанага рота.

Падсяжыць трэба лёгкім рыўком, які стане нібыта хутэйшым працягам пад'ёму. Гольмі палпамі трымаюць рыбу за лёску, спайкою вызначаюць паводніны рыбы і прыкладна падставяюць рыбу ў вагу. Ні на адзін момант не павіна аслабець хуткасць пад'ёму. Калі рыба буйная, неабходна сачыць за яе рухам і павольна накіроўваць у лунку. І на гэтай апошняй стадыі трэба, каб лёска была нацягнутая. Як толькі гэта лёска будзе паднятая на паверхню вады, яе халаюць палпамі (або багорычкай) і выдзіраюць на лёд. Стомяныя клопаты лоўлі з лёду кампенсуюцца акунямі, якіх мармышка даасе зняпаку талды, калі блешні не запое ўважліва падымца, прымушваючы яе нысцяцца падрыгваць. Есць шмат спосабаў такога гульні: хуткая траўняна, калы выдзіраць ўверх-уніз, пстрычкі па ву-

Ведай нашых!
У РЫТМЕ ТАНЦА — НА КАРЭЮ

Беларуская зборная па брэйк-дансу трапіла ў фінал чэмпіянату свету «B-boy Unit International», які адбудзецца ў Карэі ў студзені 2009 года. Там у барацьбе за званне наймацнейшай танцавальнай каманды сядуцца 8 зборных — пераможцаў папярэдніх адборачных этапаў у Францыі, ЗША, Бразіліі, Японіі, Канадзе, Тайване, Карэі і Расіі. Беларускія юнакі будуць прадстаўляць... Расію.

Тлумачыцца гэта проста — у нашай краіне не праходзіла адборачных тураў, затым беларуская зборная — 8 хлапцоў з Мінска, Барысава, Жодзіна, Слуцка (яшчэ 9 танцоўраў — у рэзерве) — заняла першае месца на адборачным этапе ў Расіі. І менавіта такім чынам, абышоўшы яшчэ 44 каманды з розных рэгіёнаў, заваявала пазежку ў Карэю — якую, дарэчы, апленачыюць арганізатары турніру, Акрамя таго, беларусы зафіксавалі ў скаброніках дасягненні ў перамогі на спарбюрыніцах у Дняпрапетраўску і Санкт-Пецярбургу.

«На фінале для нас, лічу, асноўны сапернік будзе каманда амерыканцаў і карэйцаў — моцныя каманды, вайграць у якіх будзе прастыжня і пачасна. Гэта для нас нават больш важна, чым прызывае грошы, бо ў перспектыве можна атрымаць запрашэнні на вядучыя фестывалі па брэйк-дансе ў свеце», — разважае кіраўнік беларускай зборнай Аляксандр Войнаў. Дарэчы, танцавальныя фестывалі па гэтым накірунку толькі сёлета ўжо адбыліся больш як 1100, але найбольш прастыжных усяго каля дзесяці, у тым ліку і чэмпіянат «B-boy Unit International», які пройдзе ўжо ў 10-ы раз. Спартсмены на ім вядуцца па алімпійскай сістэме — каманда на каманду, хто прайграе — выбывае з барацьбы.

Цяпер зборная асцяўна рытуецца да чэмпіянату ў Карэі — тройчы на тыдзень хлопцы збіраюцца на камандныя трэнеркі ў Мінску, у Цэнтры творчасці Партызанскага раёна. Паралельна ідзе такса-

Вікторыя ЦЕЛЯШУК.

Выставы
ГУЛЬНЯ ў ЛЯЛКІ ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ І ДАРОСЛЫХ

У сталічным Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва адбылася выстава аўтарскіх лялек «Запаветныя жаданні», арганізаваная сумесна з выставачнай кампаніяй «МАК».

Па адной з усходніх традыцый, упрыгожваць навагоднюю ёлку трэба ўласнаручна зробленымі рэчамі, кожная з якіх увасабляе вашы жаданні — толькі тады гэтыя самыя жаданні здзейсяняцца. На экспазіцыі, прымеркаванай яраза да часу чараўніцтва і выканання жаданняў — Новага года — кожны з экспанатаў зроблены сваімі рукамі, з любоўю і цярапен-

Вікторыя ЦЕЛЯШУК.

4-я: Сядзенне
 Сядзенне для зімовага рыбалкі кожны выбірае па сваіх габарытах і ў залежнасці ад жадання зручна ўладкавацца. На зімовага рыбалкі можна ўбачыць рыбаловаў, якія сядзяць на пластмасавых ведаках, складаных усюпачынах, скрынках з пад пива, акантаваных металічнымі палоскамі скрынах і г.д. Праблемай сядзення на зімовага рыбалкі не варты грабаваць, бо часам даводзіцца сядзець без руку ад некалькіх гадзін да паўсутак. Лепш за ўсё, калі ў скрыні рыбалова макі верх. У самой скрыні павіна знайсціся месца для снасцэў, абедна і нават рыбы. Такая скрыня павіна быць яшчэ і лёгкай — гэта яе вартасць не ў апошніх.

5-я: Кручкі
 Кручкі ў апошнія гады зведзілі значныя змены. Аднак асноўная ўласцівасць кручкі ранейшая — ён павінен быць вострым. Барода, якая лічылася раней такой важнай, паступова губляе свае пазіцыі, асабліва для блешняў для гарызантальнай лоўлі. Многія рыбаловы спілююцца яе, каб хутчэй і лягчэй было здымаць рыбу з кручкі.

Правілы таякія: чым меншая блешня, тым меншы кручок, а таксама чым горч бярэцца рыба, тым меншы кручок. Кручкі заўсёды павіна быць дастаткова, іх трэмаць у скрыні для блешняў або асобнай маленкай сумачцы. З дапамогай маленкай зашпільна павадкі з кручкі можна хутка змяняць.

Майстэрня
ЖАРЛІЦЫ АД СПРАКТЫКАВАНЫХ
1. Адрэзка нержавеючага або ацынкаванага дроту даўжынёй 200 і дыяметрам 2—3,5 міліметра зліна, які паказана на малюнку 1. На кольцавы выгін дужкі надзяваю-

даўжынёй 100 міліметраў, злучыць зваднымі кольцамі.
Мал. 1. 1 — дужка; 2 — кольцавы выгін дужкі; 3 — сталёвая шпілька-засцёжка; 4 — стопар; 5 — лёска; 6 — драцяная падвеска; 7 — зваднае кольца.

М. Ржанай, г. Беларускі.
2. Зімовае жарліца, якую я называю «Маячок», складаецца са стойкі, матавільча, сцяжка, лёскі, гурзіла і кручка.
 Стойка ўяўляе сабой сталёвы пругкі дрот дыяметрам 3 і даўжынёй 650—700 міліметраў. Матавільча зроблена з адрэзка хлорвінілавай трубіцы дыяметрам 30—35, даўжынёй 100—120 міліметраў. На матавільча намотваю лёску дыяметрам 0,5—0,8 міліметра. Даўжыня лёскі 15—20 метраў. Пры лоўлі на вялікай глыбіні можна паявіць дыяметр і даўжыню матавільча і лёскі. Лёску намотваю па ўсёй даўжыні матавільча. На верхнім яго канцы ўсталяваю кольца, якое злучаю з кольцам стойкі пры дапамоце шпількі. На матавільча замацоўваю фіксатар для лёскі ў выглядзе кольца з адрэзка веласпеднай камеры. На лёску маюць гурзіла-аліўку; на лёску стопар утрымліваю яго на патрэбнай адлегласці ад падвойнай кручка.
 Сцяжок робяць з кавалка чырвонай тканіны «баблоні» (900x25 міліметраў). Падвойную палоску тканіны прапускоў праз гайку з калеравага металу дыяметрам 30 міліметра і завязваю моцным вузлом. З супрацьлегла боку маюць да гайкі капронавую нітку, якую прапускоў праз матавільча і прыязваю за кольца з такім разлікам, каб гайка са сцяжком размяшчалася на ад-

легласці 6—10 міліметраў ад ніжняга боку матавільча.
 Пры устаючы жарліцы сцяжок прымотваю да матавільча некалькі абаротамі лёскі, якую потым прапускоў праз фіксатар. Калі рыба бярэцца, яна выдзірае лёску і вызваляе сцяжок. Лёска сходзіць з матавільча лёгка, без шуму. Калі рыба выраная ўся лёска, стойка, дзякуючы сваёй пругкасці, спрыяе падсякванню рыбы.
Мал. 2. 1 — кольца матавільча; 2 — нітка сцяжка; 3 — матавільча; 4 — фіксатар; 5 — лёска; 6 — гурзіла-аліўка; 7 — гумавы стопар; 8 — гайка; 9 — сцяжок; 10 — двайнік; 11 — шпілька; 12 — стойка; 13 — кольца стойкі.
А. Брыкалін, г. Новашахцінск Растовскай вобл.

СЕННЯ
Месяц
 Поўня.
 Месяц у сузор'і Дзевы.

Сонца Усход Заход Дзённым днём

Мінск	— 8.21	16.15	7.54
Віцебск	— 8.18	15.58	7.40
Магілёў	— 8.12	16.05	7.53
Гомель	— 8.01	16.09	8.08
Брэст	— 8.35	16.32	7.57
Гродна	— 8.28	16.40	8.12

Імяніны
 Пр. Малані, Пятра.
 К. Веранкі, Маланні, Гляра, Льва, Лявонця.

Фота Анатоля КЛЕЩУКА.

НАДВОР'Е на зяўтра

Геомагнітнае узрушэнні

20	02
23	05
17	08
14	11

Абазначэнні:
 — няма прыкметных геомагнітных узрушэнняў
 — невялікія геомагнітныя узрушэнні
 — малая геомагнітная бура

ВІЦЕБСК 747мм рт.ст. -7..-5°С
МІНСК 742мм рт.ст. -7..-5°С
МАГІЛЁў 746мм рт.ст. -7..-5°С
БРЭСТ 746мм рт.ст. -6..-4°С
ГОМЕЛЬ 754мм рт.ст. -3..-1°С

ВАРШАВА -1..-1°С
НІЕЎ 0..+2°С
РЫГА 0..+2°С
ВІЛЬЮС -4..-2°С
МАСКВА -7..-5°С
С.-ПЕТЭРБУРГ +2..+4°С

13 студзеня
 1533 год — пачалося панікненне калывінізму на тэрыторыі Беларусі.

напрамак пра-
 тэстантызму, які ўзнік у перыяд Рэфарма-
 цыі ў XVI стагоддзі. Як рэлігійная сістэма
 склаўся ў Жэневе (Швейцарыя), адкуль
 распаўсюдзіўся па Еўропе. Пачатак калы-
 вінізму ў ВКЛ паклаў Мікалай Радзівіл Чор-
 ны, які ў 1533 годзе заснаваў у Брасце
 першы збор з друкарняй. У 1550—1570-я
 гады калывінізм прынялі многія беларускія
 магнатыскія роды, сярэд якіх былі Кішкі,
 Валовыя, Хадкевічы, Тышкевічы. Асобныя
 абшчыны праіснавалі на тэрыторыі Белар-
 усці да пачатку Другой сусветнай вайны.

1953 год — газеты «Правда» і «Известия» выйшлі з паведам-
 леннем аб раскідцы «Змовы крамлёўскіх дактароў». Дзеяць вяд-
 учых медыкаў краіны (большасць з іх былі яўраі) абвінавачваліся
 ў атручэнні сакратара ЦК партыі А.А. Жданова і начальніка Галоў-
 нага палітычнага ўпраўлення Чырвонай Арміі А.С. Шарчабова. Ад-
 нак неўзабаве пасля смерці Сталіна ў сакавіку таго ж года «спра-
 ва дактароў» была аб'яўлена фальсіфікацыяй, а абвінавачаныя
 апраўданы (двое з іх, праўда, памерлі, пакуль шло следства).

«Калі крытыкуеш чужое, то адчуваеш сабе генерала».
Антон Чэхаў.

Дзве даты

Цытата дня:

Віншуюць з 30-годдзем сумеснага жыцця Уладзіміра Міка-
 лаевіча і Святланы Івануны ЧУКОВІЧАЎ!
 Жадаем доўгіх гадоў жыцця, моцнага здароўя, шчас-
 ця, сямейнага дабрабыту, поспехаў у працы.
3 павагі і каханнем, вашы дзеці.

КАЛЯДЫ:
ШЧОДРЫ ВЕЧАР; ДРУГАЯ, БАГАТАЯ, ШЧОДРАЯ, ТОУСТАЯ КУЦЦА
Увечары 13 студзеня (1-га па старым стылі) Чалавек

святкавалі другую — тлустую, багатую, мясную, шчодрую — куццю. Гэта каляднае святкаванне раней супадала з сустрачнай Новага года, таму ў кожнай хаце імкнуліся змадэляваць дабрабыт сям'і на ўвесь будучы год у адпаведнасці з існуючым павер'ем: як сустрэнеце новы год, такім ён і будзе. Строгі пост ужо скончыўся, за тыдзень арганізм паспеў перабудавацца на ўжыванне ежы жыўельнай паходжання. На стол падставіла каўбасы, «наліва-ху», салісон, грэчывыя бліны, сыр, масла, грыбыны суп (полі-лю), мочаныя абліны, кашаную капусту, ягадыны кіслаі.

● Другая куцця — багатая, мясная, таму «без парска і Каляды не Калядамі». У Шчодры вечар у кожнай хаце «разбіралі» свіную галаву — сімвал дабрабыту і пладатворнасці.

● На вечар варылі абрадавую кашу. Калі каша падыходзіла, чыгунку вымалі з пены і глядзелі: калі ён трыснуў, а каша вылезла з яго ці наадварот, «аселя» — гэта прадказвала бяду ў хаце. Каб пазбегнуць няшчасця, такую кашу выкідалі ў палонку разам з чыгунком. Поўны чыгунком кашы прадказваў шчасце ўсёй сям'і.

● У кашу, прыгатаваную на шчодрую куццю, гаспадыня кіпала прысця-
 ка. Калі на пачатку вачыню яго зачарпне гаспадар, то ўвесь год сям'я будзе жыць багата.

● У гэты вечар стараліся есці вельмі акурната, каб нават крошкі не сыпаліся. Акрамя таго, хлеб нарэзалі і на зяўтрашні дзень. Гэтыя рытуальныя дзеянні маглі паспрыць таму, што члены сям'і на працягу года не будуць рэзаць рук.

● У гэты вечар распачылася «ччадраванне». На гэты раз вёску абыходзілі дзядзючкі. Сярод сваіх сябровак яны абіралі самую прыгожую — «шчодрку», апраўні яе ў сям'ю вытанчаныя строі, галаву ўпрыгожвалі яночкам з рознакаляровых бумажных стужак. Яны ішлі ад хаты да хаты, вышывалі гаспадароў з Новым годам, жадалі здароўя, сямейнага дабрабыту, добрага ўраджаю, маладым людзям — хуткага шлюб, прыбытку, поспехаў і г.д.

● Да навагодняй куцці трэба вярнуць усе пазыкі, іначэй на працягу ўсяго года з пазык не вылезеш.

● Калі ў гэты вечар разаб'еца якая-небудзь посуд, бяды прыб'еца ў хату.

● Вечарам да заходу сонца ў гэты дзень трэба вынесці з хаты навагоднюю ёлку, каб усю адмоўную энергетыку, якую яна сабрала ў хаце, не перанесці ў наступны год.

● Вечар гэтага дня — адзін з самых удалых для варажбаў.

Аксана КАТОВІЧ, Янка КРУК.

ДЫРЭКТАР-МАХЛЯР?
 30-гадовы дырэктар аднаго з прыватных гандлёва-вытворчых уні-
 тарных прадпрыемстваў, жыхар Мінскага раёна, абінававаецца ў
 махлярстве. Паводле папярэдняй інфармацыі, у лютым 2007 года гэ-
 таму кіраўніку ўдалося пракрыць афёру, у выніку якой ён завалоўдаў
 прадукцыяй ААТ «Пінскі малочны камбінат»: прайздвоіць, як мяркуец-
 ца, раззійоўся таварам таварыства на 36 мільянаў 800 тысяч рублёў.
Дзмітрый СТАНКОВІЧ.